

Beowulf, Hygelac og Chlochlaiichus

OM BERETNINGSKRONOLOGIEN I BEOWULF

AF

ARNE SØBY CHRISTENSEN

At forkaste det altsammen, er en let Sag, hvortil ingen anden Grund er, end Magelighed og Uvidenhed.

P. FR. SUHM

I 1815 udgav islændingen GRÍMUR JÓNSSON THORKELIN (1752-1829) i København et gammelt manuskript, han havde fundet på British Museum i London.¹ Det drejede sig om et digt, der kun var bevaret i dette håndskrift, og det havde ikke været trykt tidligere. Manuskriptet havde ingen titel bevaret på digtet. Thorkelin valgte at kalde bogen for *De Danorum Rebus Gestis Seculis III & IV. Poëma danicum dialecto anglosaxonica*.² Han var åbenbart af den opfattelse, at digtet handlede om danernes bedrifter i 3. og 4. århundrede, samt at det var et dansk digt, der var fremført i angel-saksisk dialekt.³ Det var det digt, der senere er blevet kendt under navnet *Beowulf*. Digtets sprog kunne dengang kun læses af få lærde, og han vedføjede derfor en latinsk oversættelse for at lette forståelsen. Han gjorde i et ligeledes latinsk forord rede for tilblivelsen af trykudgaven af digtet, ligesom han behandlede visse aspekter af digtets indhold. Han slog her endvidere fast, at der var en historisk kerne i skriftet. Digteren havde været øjenvidne til nogle af hovedpersonernes bedrifter. Han havde været sammen med Hrodgar, Beowulf og Hygelac,

¹ Kevin S. Kiernan: *The Thorkelin Transcripts of Beowulf*. (*Anglistica* XXV). Copenhagen 1986. p. 1-41. – Manuskriptet var en del af ms Cotton Vitellius A. xv. (British Library). Det består af to sammenbundne codices: Southwick Codex og Nowell Codex. I det sidste findes Beowulf som det næstsidste af 5 mss. Beowulf er afskrevet af to kopister. Se f.eks. Johan Gerritsen: British Library MS Cotton Vitellius A. xv – A Supplementary Description. *English Studies. A Journal of English Language and Literature* vol. 69. Nijmegen 1988. p. 293-302.

² *De Danorum Rebus Gestis Secul. III & IV. Poëma danicum dialecto anglosaxonica. ex bibliotheca cottoniana musaei britannici edidit versione lat. et indicibus auxit Grim. Johnson Thorkelin. Dr. J.V. [...]* Havnæ mdcccxv.

³ Jf. G. J. Thorkelin: *De Danorum...* (1815) p. x-xi. Han gør det her klart, at han tænker sig et dansk digt, der er oversat til angel-saxisk formentlig på Alfred den Stores tid.

og han havde selv besunget Beowulfs ligfærd, der fandt sted i Jylland i året 340. Denne oplysning begrundede han i en note med en henvisning til P. FR. SUHM, der omtaler Odins søn Boe, der angiveligt faldt i et slag i Jylland i 340. Boe og Beowulf skulle ifølge THORKELIN være den samme person.⁴ Dermed havde han knyttet digtet til en absolut beretningskronologi, selv om den udelukkende byggede på SUHMS endog meget lærde konstruktioner. Digtet blev på den baggrund betragtet ikke blot som et kunstværk fra oldtiden, men også som en central kilde til Danmarks historie i oldtiden.

Bogen vakte derfor berettiget opsigt, og den indledte en debat, der stadig foregår. Allerede få uger efter udgivelsen publicerede N. F. S. GRUNDTVIG (1783-1872) sin anmeldelse af skriftet.⁵ Han skulle blive en central skikkelse inden for udforskningen af *Beowulf*-digtet – eller *Bjowulfs Drape*, Helte-Digt – som han fandt var »dets passeligste Navn«.⁶ GRUNDTVIG påviste bl.a., at der i den latinske oversættelse var en række misforståelser, der i væsentlig grad ændrede digtets indhold. GRUNDTVIG mente også, at der var historiske begivenheder beskrevet i digtet, og han underbyggede det med sin iagttagelse af, at digtets kong Hygelac var identisk med Gregor af Tours' danske konge Chlochilaichus. Han optræder hos Gregor i forbindelse med hændelser, der må høre til i begyndelsen af 6. århundrede.⁷ Dermed havde GRUNDTVIG ikke alene ændret THORKELINS datering, men han havde også sikret, at digtets begivenhedshistorie kunne bekræftes af en anden kilde, der normalt er blevet betragtet som meget troværdig. Digtets handling måtte derfor nødvendigvis høre til i første halvdel af 500-tallet. Det fik yderligere den konsekvens, at når noget af beretningen i *Beowulf* bevisligt byggede på

⁴ G. J. Thorkelin: *De Danorum...* (1815) p. ix, note 2. – Henvisningen er til Peter Friderich Suhm: *Geschichte der Dänen*. Bd. I-II. (ovs. Fr. Dav. Gräter.) Leipzig 1803-1804. Bd. I, p. 232. Det er en oversættelse af Peter Friderich Suhm: *Historie af Danmark fra de ældste Tider til Aar 803* Tome I. København 1782. p. 158.

⁵ N. F. S. Grundtvig: Et Par Ord om det nys udkomne angel-saxiske Digt. *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn* 24. Bind. Kjøbenhavn 1815. No. 60 coll. 945-952; No. 63 coll. 998-1002; No. 64 coll. 1009-1015; No. 65 coll. 1025-1030; No. 66 coll. 1045-1047; No. 70 coll. 1105-1109; No. 71 coll. 1121-1125; No. 72 coll. 1139-1145. – Thorkelins forord er dateret 1. maj 1815. Grundtvigs anmeldelse begyndte at udkomme 29. juli 1815 (afsluttet 9. september 1815). – I, *Bjowulfs Drape*. Et Gotisk Helte-Digt fra forrige Aar-Tusinde af Angel-Saxisk paa Danske Riim ved Nik. Fred. Sev. Grundtvig præst. Kjøbenhavn 1820. p. xxxi, gør Grundtvig selv opmærksom på, at han aldrig havde læst angel-saksisk før digtet udkom. Professor Rask lærte ham senere sprogets grammatik (p. xxxiii).

⁶ N. F. S. Grundtvig: *Nyeste Skilderie* (1815) coll. 1027.

⁷ N. F. S. Grundtvig: *Nyeste Skilderie* (1815) coll. 1030 & N.F.S. Grundtvig: Om Bjowulfs Drape eller det af Hr. Etatsraad Thorkelin 1815 udgivne angelsachsiske Digt. *Danne-Virke et Tids-Skrift*. Bind II. Kjøbenhavn 1817. p. 284ff. – Greg. Tours *Hist.* III.3. For en analyse af Gregors tekst, se side 62-70.

en historisk begivenhed, kunne andre oplysninger også gøre det, selv om de ikke umiddelbart var til at verificere.

R. W. CHAMBERS skrev således i 1921 i en kommentar i et af standardværkerne om *Beowulf*-digtet:

The identification of Chochilaicus with Hygelac is the most important discovery ever made in the study of *Beowulf*, and the foundation of our belief in the historic character of its episodes.⁸

Denne konklusion er der aldrig senere blevet rejst tvivl om, og identifikationen af Hygelac med Chlochilaichus regnes stadigvæk i dag for det »eneste sikre faktum i forbindelse med digtet«, således som T. A. SHIPPEY konstaterer i 2001 i forordet til ANDREAS HAARDERS meget roste oversættelse af *Beowulf*-digtet.⁹ Spørgsmålet er imidlertid, om dette udsagn kan holde for en nærmere undersøgelse.

Indledningsvis må man gøre sig klart, at *Beowulf* er et digt og ikke historieskrivning. Som ethvert andet digt vil det mere eller mindre kunne afspejle den tid, hvori det er blevet til. Vi kender imidlertid ikke tilblivelsestiden, lige så lidt som vi kender til forfatteren. Vi kan derfor ikke vide, hvilken tid digtet nærmere kunne afspejle. Vi kan konstatere, at det er skrevet på oldengelsk (angelsaksisk), og at det eneste bevarede manuskript må stamme fra omkring år 1000. Den bredeste datering bliver følgelig anden halvdel af det første årtusinde efter Kristi fødsel. Hvis digtet indeholder beretninger om konkrete begivenheder, der kan dateres nøjagtigt, således som THORKELIN og GRUNDTVIG mente, kunne det naturligvis højne værdien af digtet for en historiker, fordi man ville kunne se, hvilken tid digtet berettede om, men ikke nødvendigvis hvilken tid, det var blevet til i. Det ville dog ikke ændre noget som helst i

⁸ R. W. Chambers: *Beowulf*. An Introduction to the Study of the Poem with a Discussion of the Stories of Offa and Finn. Cambridge 1921. 1959³. p. 4 note 1. – »[citatet i teksten]. It is sometimes attributed to Grundtvig, sometimes to Outzen. It was first vaguely suggested by Grundtvig (*Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn*, 1815, col. 1030) : the importance of the identification was worked out by him fully, two years later (*Danne-Virke*, II, 285). In the meantime the passage from Gregory had been quoted by Outzen in his review of Thorkelin's *Beowulf* (*Kieler Blätter*, III, 312). Outzen's reference was obviously made independently, but he failed to detect the real bearing of the passage upon *Beowulf*. Credit for the find accordingly belongs solely to Grundtvig.« – Denne note er uforandret medtaget i 2. og 3. udg (1959). – (Om Outzens anmeldelse, se side 69-70 og note 100.)

⁹ T. A. Shippey: Forord til anden udgave [af *Sangen om Bjovulf*. I dansk gengivelse ved Andreas Haarder. København 2001². p. 10. – Jf. T. A. Shippey & A. Haarder (eds.): *Beowulf*. *The Critical Heritage*. (The Critical Heritage Series). London 1998. p. 24f. – Det er en udtømmende gennemgang af *Beowulf*-forskningen fra opdagelsen af digtet i begyndelsen af 1700-tallet til 1935 med uddrag af de centrale tekster i debatten.

vores opfattelse af digtet som kunstværk. *Beowulf*-digtet er ikke en beretning om virkelighedens verden. Dertil optræder der for mange overnaturlige væsner og for mange overnaturlige hændelser. Det udelukker selvfølgelig ikke, at der inden for denne fortælleramme alligevel kunne være indflettet beretninger om virkelige hændelser i fortiden, og at samtiden også var afspejlet i digtet.

De to hovedfortællinger i *Beowulf* er sangen om Beowulfs kamp mod Grendel og hans moder samt Beowulfs kamp mod dragen og heltens død. Grendel er det grusomme uhyre, der om natten kommer fra søen og overfalder danerkongen Hrodgars folk i den nybyggede hal, Heorot. I løbet af 12 år dræber uhyret 30 af dem. Hrodgar tynnes af sorg. Det hører geaternes konge Hygelacs folk. Helten blandt dem, Beowulf, drager til Heorot med sine folk for at befri hallen fra Grendel. Hygelac er Beowulfs morbroder. Næste gang Grendel overfalder hallen, møder der ham en helt anden modstander, og Beowulfs favntag kan han kun undslippe, da hele hans arm bliver flået løs. Stærkt blødende søger uhyret mod søen, hvorfra det er kommet, for dér at forbløde og dø. Den afrevne arm hænges op i hallen, mens Beowulf hyldes for sin bedrift. Der gives ham kostelige gaver ved den efterfølgende fest. Grendels frygtindgydende moder sørger over sønnens død, og hun hævner ham ved at genoptage hans myrderier i hallen Heorot. Beowulf må da kæmpe igen, men denne gang sker det på bunden af søen, der er fyldt med alskens uhyrer. Han overlever kun med nød og næppe denne kamp. Dog lykkes det til slut at dræbe Grendels moder. Han finder desuden Grendels lig på bunden af søen og hugger hovedet af det. Under den lange strid på søens bund har tilskuerne på bredden mistet tiltroen til, at Beowulf har kunnet sejre. Hrodgar og hans folk er derfor sorgfulde draget hjem. Geaterne venter en stund endnu ved bredden. Deres glæde bliver stor, da Beowulf dukker op til overfladen med Grendels afhuggede hoved i hånden. Igen festes der i hallen, og gaver bliver givet. Beowulf kan vende hjem til Hygelac med beretningen om sin dåd, som vi hører genfortalt påny.

Tiden går. Hygelac er faldet i Frisland. Hans søn er omkommet. Beowulf har overtaget kongeværdigheden, og han har med visdom hersket over sit folk i 50 år. Da vækkes dragen i stenhøjen af en bortløben træl, der stjæler et guldbæger fra den skat, som dragen har vogtet over i 300 år. Dragen hærger og brænder omegnen i sin søgen efter det mistede bæger. Også Beowulfs hal brænder ned. Helten rustet sig til sin sidste kamp, for han vil møde dragen alene. Han har før frygtløst klaret sig i mangan fejde. Grendel nævnes. Hygelacs sidste færd til Frisland nævnes. Beowulf er med ham, men han undslipper i modsætning til Hyge-

lac efter at have tyndet ud blandt Hetwarefolket, og han svømmer hjem over oceanet med 30 kampbrynjedragter i hænderne. Han er ikke ræd for dragen. Han finder højen og råber dragen an. Kampen kan begynde. Den beskrives indgående. Beowulf er igen i stor nød, og han ville være bukket under, hvis ikke hans slægtning Viglaf var kommet ham til undsætning som tak for de gaver, Beowulf har givet ham. Beowulf kan nu dræbe dragen, men han har selv fået ulivssår. Inden han dør, viser Viglaf ham skatten. I digtets sidste sange berettes om den usikre fremtid, som vil komme efter heltens død. Beowulfs ligfærd og hans ligbål besynges. Til slut opkastes en gravhøj over ham, og geaterfolket mindes deres døde konge.

I dette eventyrlige helteedigt findes beretninger om begivenheder, der på en eller anden måde kan knyttes til sagnhistorien, men ikke nødvendigvis til historien. Det er f.eks. beretningen om Scyld Scefing, om kampene mellem *Sweon* og *Geatas* – normalt oversat med svéer og geater/gøter/goter/geter/jyder – og mange andre beretninger.¹⁰ I disse beretninger og i eventyret er der tilbageblik på tidligere tiders sagnagtige eller måske virkelige begivenheder. Det er i denne sammenhæng, Hygelac kommer ind. Han er som nævnt Beowulfs morbroder og konge over *Geatas*. Hans færd til Frisland og hans død omtales fire steder i digtet: Første gang er det i forbindelse med festlighederne og gavegivingen efter Beowulfs kamp mod Grendel. Dronning Wealhtheow (Vealteov), der er gift med Hrodgar, giver helten et halssmykke, der kan måle sig med de berømteste. Det skal Hygelac senere miste på sit togt til Frisland, hvor han finder sin død.¹¹ Anden gang er som nævnt i forbindelse med Beowulfs erindring om fordums bedrifter, før han drager ud til kampen mod dragen. Her nævnes tillige friserne og hetwarefolket.¹² Tredje gang er umiddelbart inden kampen mod dragen, hvor Beowulf fortæller, hvorledes han dræbte Dæghrefn (Dagravn).¹³ Fjerde og sidste gang er efter Beowulfs død. Det er her, der berettes om, hvad

¹⁰ Skjoldungerne (Scyld = Skjold) er idag henvist til sagnhistorien. – Identifikationen af folkeslagsnavnene skal ikke tages op i denne sammenhæng. Det mest interessante problem er selvfølgelig spørgsmålet om, hvem *Geatas* er, se f.eks. R. W. Chambers: *Beowulf* (1921/1959) p. 2-13; Jane Acomb Leake: *The Geats of Beowulf. A Study in the Geographical Mythology of the Middle Ages*. Madison 1967; Curt Weibull: *Die Geaten des Beowulfepos. Acta Regiae Societatis Scientiarum et Litterarum Gothoburgensis*. Humaniora 10. Göteborg 1974. p. 3-26.

¹¹ *Beowulf* 1202-1214. (18.sang). – *Beowulf and the Fight at Finnsburg*. Edited, with Introduction, Bibliography, Notes, Glossary, and Appendices by Fr. Klaeber. Lexington, Mass. 1922. 1950³. – *Sangen om Bjovulf*. I dansk gengivelse ved Andreas Haarder. København 1984. 2001².

¹² *Beowulf* 2354-2366. (33.sang).

¹³ *Beowulf* 2490-2509. (35.sang).

fremtiden kan bringe. Frygten for hvad de andre folk kan finde på, når helten er død. Det var de folk, der var blevet angrebet af Hygelac. Vil de hævne sig nu?¹⁴

Det er disse oplysninger fra *Beowulf*-digtet om geaterkongen Hygelacs færd til Frisland, der danner baggrunden for sammenligningen med Gregor af Tours' beretning om danerkongen Chlochilaichus' færd til Frankerriget.¹⁵ Kongenavn, etnicitet og rejsemål er således forskellige i de to tekster. Umiddelbart synes der derfor ikke at være den store overensstemmelse mellem de to beretninger. Hvorledes er identifikationen da blevet til?

GRUNDTVIG behandlede kun perifert problemet med identifikationen af kong Hygelac i sin første anmeldelse af THORKELINS udgivelse.¹⁶ GRUNDTVIG ville efter en kort gennemgang af digtets handling finde ud af, hvad det historiske udbytte var af digtet. Det var ganske vist for tidligt at ville vurdere dette, mente han, men der kunne dog ikke herske tvivl om, »at dette Digt burde ende Striden om, hvorvidt Dansk var i Oldtiden et Hædersnavn for de omliggende nordiske Folk.« Han var desuden af den opfattelse, at man udmærket kunne forholde sig til de navne og bedrifter, som digtet berettede om. Både den islandske tradition og Saxo gik så langt tilbage i tid, at det måtte være muligt at identificere navnestoffet. Her fandt han hos Saxo omtale af Skjold og Halvdan, og »to af Halvdans Sønner nævnede Roe og Helge«. I *Bjovulfs Drape* hed de to Hrodgar og Halge. Det eneste Saxo fortæller om Roe er, at han »bygde en Stad«, og det er også »den eneste bestemte Bedrift Skjalden fortæller om Hrodgar«. GRUNDTVIG fortsætter sin tankerække med at bemærke, at sagnene hos Geoffrey af Monmouth¹⁷ om:

...den danske Kong Guitlak og hans Krig med Uther Pendragon synes tildeels af gjælde Higelak, og Suhms Formodning at han er den samme som den danske Kong Kohilak der, efter Gregorius Turonensis, faldt i et Slag med Frankerne (ligesom Higelak) turde maaske mærkelig stadfæste sig.¹⁸

GRUNDTVIG gør ikke mere ud af det i denne forbindelse, men han har da også på den meget korte tid, han har haft til sin rådighed, antyd-

¹⁴ *Beowulf* 2910-2921. (40.sang).

¹⁵ Gregor af Tours' tekst, se side 63.

¹⁶ N. F. S. Grundtvig: *Nyeste Skilderie* (1815) coll. 1028-1030. (Dateret 15. august 1815).

¹⁷ Geoffrey of Monmouth: *Historia regum Britanniae*. – Beretningen om kong Guithlacus hos Geoffrey af Monmouth dukker op mange gange i debatten. Se side 54 for en kort indholdsangivelse af dette tekststed.

¹⁸ N. F. S. Grundtvig: *Nyeste Skilderie* (1815) coll. 1030.

ningsvist formålet at sætte *Beowulf* ind i en konkret, historisk kontekst, selv om hans sammenstilling af Guitlak, Higelak (Hygelac) og Kohilak (Chlochilaichus) på baggrund af »Suhms Formodning« er lidt foruroligere, da Hygelac fra *Beowulf*-digtet af gode grunde ikke kunne være kendt af Suhm, der var død i 1798, og som intetsteds i sine mange bøger antyder, at han har set afskrifter af det, før det udkom i 1815.¹⁹ THORKELIN havde ikke været i stand til skabe en tilsvarende sammenhæng, selv om han dog havde beskæftiget sig med digtet i mere end et kvart århundrede.²⁰ Grundtvig gør imidlertid ikke nærmere rede for, hvor i Suhms omfattende forfatterskab man ville kunne finde henvisninger til den fremførte »Formodning«.

GRUNDTVIG tager allerede et par år senere – i 1817 – digtet op til fornyet behandling, da han giver et nøjere indholdsreferat end tidligere af *Bjovulfs Drape* sang for sang, fordi hans løfte om en egentlig digterisk oversættelse trækker lidt i langdrag, da arbejdet er meget vanskeligt, som han skriver.²¹ Man kan tilføje, at hans oversættelse imponerende nok allerede udkom tre år senere i 1820 som den første til et samtidigt sprog. Efter indholdsreferatet af *Bjovulf* gør han sig igen nogle overvejelser over digtets kunstneriske værdi. GRUNDTVIG bliver vel egentlig aldrig færdig med disse overvejelser men fortsætter dem hele livet igennem. Man kan således konstatere, at han på intet tidspunkt er i tvivl om, at det drejer sig om et digt, og at dets motiv er kampen mellem løgn og sandhed, og at digteren tyr til eventyret for at beskrive dette:

...derfor staae Eventyrerne om Grændel og Dragen som Digtets Hoved-Indhold, som en Fortsættelse af Djævelens og de gamle Geganter Kamp imod Gud, der som Trolddom griber ind i Historien, og skal derved give den en høiere Betydning. ... Løgnens fiendtlige Forhold mod Sandheden viser sig nemlig: deels i dens Anfald paa Sandheds Rige, deels i det Dølgmaal den lægger paa Sandheds lovlige Eiendom, med andre Ord: deels i Historien, og deels i Naturen, og nu kan vi ikke nægte, at Eventyrerne, som Skyggeværk svare dertil, da Grændel staaer som Tidens, Dragen som Naturens onde Aand, og at det virkelig vil koste Mennesket sit jordiske Liv at dræbe Løgneren i Naturen... Dog, dersom hine Eventyr ikke have, saa at sige, deres Grund i den Historie, de skulle bære og hæve med sig, kan deres Værdie

¹⁹ Hygelac optræder ikke i de to stykker af *Beowulf*, der blev publiceret af Humfrey Wanley i 1705. Se side 51.

²⁰ K. S. Kiernan: *Thorkelin Transcripts* (1986) p. 1-41, har bl.a. vist, at Thorkelin først fik kendskab til *Beowulf*, da han var kommet til England. Han studerede håndskriftet første gang 3. oktober 1786 (p. 7).

ikke anslaaes synderlig høit, men har de derimod det; maa man finde det rimeligt, at Dannemark paa en særegen Maade er knyttet til Historien, og Landet østen for Sundet til Naturen, da forvandle Eventyrerne sig til foreløbige Skygger, til et Skygge-Rids af det Epos, Nordens Historie, beskuet i Sandheds Lys, virkelig udgør, og da staar Digtet, som heelt, en sand mythisk Betydning.²²

Det mener GRUNDTVIG, at digtet gør, og han begynder derefter at lede efter digtets historiske værdi:

Digtets visse historiske Værd er da det historiske Syn det udtrykker, og her vilde det slet ikke gjøre nogen videre Forskiel, om Personernes Navne og Handlinger slet ingen videre Hjemmel havde i Historien, kun må man straks indsee, at Intet, uden virkelige Hændelser og Bedrifter, kunne drage Skjaldens Øie til Norden.²³

GRUNDTVIG indrømmer, at digteren undertiden godt kan have fulgt sagn, »hvori Sammenhæng og Følge var forvirret og forvansket«, men derfor ville det alligevel være »lige ufornuftigt, at bortkaste Digtets historiske Indhold som blot Hjernesvind«. Han har dog ikke haft tid til at anstille egentlige historiske undersøgelser, men han har trods alt gjort sig nogle overvejelser specielt om navnestoffet.²⁴

For Danmarks vedkommende mente han som allerede nævnt i 1815 at kunne genkende en del af Skjoldungernes navne i Scyld Scefig, Hrodgar og Halge m.fl., og han udbygger synspunktet her. Med hensyn til de »Svenske ... og Gothiske Konger« er de »os lutter ubekjendte Navne i slig Sammenhæng. ... Men, skulle man nu heraf slutte, at disse Konge= og Kæmpe=Navne ere opdigtede? Intet ville være Taabeligere...«.²⁵

Dermed er vi fremme ved GRUNDTVIGS identifikation af Hygelac. Argumentationen har altså været, at nok var der tale om et digt, men dette digt måtte naturligvis bygge på virkelige historiske begivenheder. Det kunne godt være, at tankegangen i digtet undertiden var noget springende, men det skyldtes udelukkende, at sagnene, der havde været forlæg, selv havde været springende i deres fortælling, og det kunne ligeledes godt være, at ikke alle personer kunne verificeres i de kendte sagn, men det skyldtes kun, at den del af sagnene ikke var bevaret. Nok

²¹ N. F. S. Grundtvig: *Danne-Virke* (1817) p. 216-271.

²² N. F. S. Grundtvig: *Danne-Virke* (1817) p. 278-279.

²³ N. F. S. Grundtvig: *Danne-Virke* (1817) p. 280.

²⁴ N. F. S. Grundtvig: *Danne-Virke* (1817) p. 281.

²⁵ N. F. S. Grundtvig: *Danne-Virke* (1817) p. 281-284.

var der altså tale om et digt, men dette digt byggede på sagn, der i sidste instans gik tilbage til virkelige begivenheder. Jo større begivenhederne var, jo større chance var der for at finde dem omtalt i andre sammenhænge.

Det er på den baggrund, at GRUNDTVIG kigger ud i Europa for at finde støtte for sit synspunkt. Det vil man f.eks. ikke kunne finde om de små krige mellem »Gother og Svenske«, skriver han:

...men nu fortæller Digtet, at Higelak faldt i Frisland i en Strid mod Frankerne, her kan vi formode, og næsten kræve et frankisk Vidnesbyrd, og det finde vi virkelig. Det er Gregorius Turonensis, som beretter, at da Clodovæus dræbde adskillige smaa frankiske Konger, flydde en af deres Sønner, Phinibert til en dansk Konge, hvis Navn skrives temmelig forskiellig, men overalt saa, at man baade kan see det, som et fremmed Navn, er forhutlet, og nødes til at gienkende Higelacs, da Hilac klarlig sees at være det blivende under alle Fordreielser.²⁶

Her vedføjjer GRUNDTVIG en note, der henviser til »Suhms Dannemarks Historie«, og han tilføjjer, at beretningen om togtet er mere udførligt omtalt i »den Critiske Historie«. Til begge bøger giver han for første gang bindnummer og sidetal.²⁷ Det er således her, vi skal finde belægget for GRUNDTVIGS tese. Han skriver i noten om navnet, der er »forhutlet«:

Cochilac, ventelig Kong Hilac, skrives Navnet mest, dog finder man ogsaa i en Afskrift Hrodolac, maaskee fordi Gregor har hørt han kaldes Hrædling, og, efter Grams Udsagn, ogsaa Gothilac, som da ville sige Gothen Higelac (Got-Hilas).

Navnet skrives altså »temmelig forskiellig« – her Cochilac, Hrodolac og Gothilac – men ikke desto mindre er der ingen tvivl hos GRUNDTVIG om, at man heri kan »gienkende Higelacs« navn. Han må vel her mest tænke på formen (Coc)hilac. Man kunne dog tilføje, at navnet i moderne tekstudgaver staves Chlochilaichus, hvad der ikke har meget at gøre med GRUNDTVIGS navneformer. Alligevel har den nutidige forskning på trods af dette valgt stadigvæk at bibeholde GRUNDTVIGS identifikation.

²⁶ N. F. S. Grundtvig: *Danne-Virke* (1817) p. 284-285.

²⁷ N. F. S. Grundtvig: *Danne-Virke* (1817) p. 285 note *) hvor henvisningerne svarer til P. Fr. Suhm: *Critisk Historie af Danmark, udi den hedenske Tid, fra Odin til Gorm den Gamle*. 2. bind (København 1775) p. 373-383 & P. Fr. Suhm: *Historie af Danmark, fra de ældste Tider til 803* I. bind (København 1782) p. 329-332. Derefter kommer det nedenfor anførte citat.

Han fortsætter i selve teksten fra før:

Denne Kong Hilac tog heraf Anledning til at gjøre et Tog mod Frankerne, hvor han plyndrede en af Attuarernes eller Atvarernes Byer, men faldt siden etsteds i Nederlandene Aar 512. Kunne man endnu noget Øjeblik tvivle om at det er vor Higelacs Tog her fortælles, da maatte dog Tvivlen forsvinde, naar vi see, at begge Stæder i Digtet hvor Higelacs Fald omtales (S. 176 og 216²⁸) nævnes og Hetvarerne (hetware) der jo her maa ansees for det samme som Atvarerne, mellem hans Fiender. Stor er Vindingen ved denne lille Oplysning, thi vi lære ikke blot heraf, at Higelac er en historisk Person og hans frankiske Tog en virkelig Begivenhed, men vi veed ogsaa, i hvilket Tidsrum de øvrige historiske Personer og Tildragelser maa have hjemme, hvis de i Digtet staae paa deres rette Plads, ...²⁹

GRUNDTVIG glæder sig herefter over, at mange andre navne på den måde kan tidsfæstes, og at »den gamle Skjalds og Suhms Regning stemmer saa godt« overens kan næppe være en tilfældighed. Det eneste, der stadigvæk undrer ham er,

...alle nordiske Sagns Taushed om en Helt, som Gothen Bjowulf. Ei tør jeg heraf slutte at han er digtet, men vel at Navnet er angliseret, saa man vist frit kan tage Vulf bort, og vil da ventelig engang finde ham som Beyo eller Boie, der ere bekiendte gothiske Navne, ja maaske et Stykke af ham i Saxos Boe.³⁰

Det er spørgsmålet, hvad GRUNDTVIG i virkeligheden mener med »et stykke af ham«, for det kunne betyde, at han var gået tilbage til Thorkelins identifikation og dermed til hans kronologi, der jo ligeledes byggede på Suhms lærde konstruktioner, der her grundede sig bl.a. på Saxo.

GRUNDTVIGS viden om og indsigt i den tidlige Danmarkshistorie forstået ud fra hans egen samtids opfattelse er naturligvis imponerende, og hans evne til at anvende denne viden til at skabe nye indsigter er ikke mindre imponerende, men hans teses rigtighed beror trods alt i sidste instans fuldstændig på, at Hygelac fra *Beowulf* og Chlochilaichus fra Gregor af Tours er én og samme person. GRUNDTVIG forsøger dog ikke at påvise, at de to navne er identiske ud fra sproghistoriske argumenter,

²⁸ Henvisninger til Thorkelins udgave. S. 176 er *Beowulf* xxxiii. 2354-2366; S. 216 er *Beowulf* xl. 2910-2921.

²⁹ N. F. S. Grundtvig: *Danne-Virke* (1817) p. 285-286.

³⁰ N. F. S. Grundtvig: *Danne-Virke* (1817) p. 287.

og hans eneste argument er, at de nødvendigvis må være identiske, fordi det er den samme begivenhed, der beskrives i *Beowulf* og hos Gregor af Tours. Der skal imidlertid ikke megen sammenligning til mellem GRUNDTVIGS beskrivelse af hændelsesforløbet som tidligere citeret og Gregor af Tours' beretning for at indse, at GRUNDTVIGS beskrivelse ikke kan stamme direkte herfra, da han har meget mere med. Gregor kender f.eks. ikke Phinibert, han nævner heller ikke hverken Frisland eller Attuarerne/Atvarerne/Hetvarerne, og dateringen af begivenheden kan kun sættes bredt til kong Theuderiks regeringstid (511-533). GRUNDTVIG har derfor ret, når han i noten gør opmærksom på, at fortællingen om toget finder man hos Suhm.³¹

PETER FRIDERICH SUHM (1728-1798) behandlede denne begivenhed i mindst to sammenhænge, som anført af GRUNDTVIG i noten. Desuden kan man inddrage hans *Tabeller*, hvori noget af navnestoffet optræder.³² SUHM havde sat sig for at skrive en udførlig Danmarkshistorie, men for at kunne gøre det mente han, at man først måtte komme til klarhed om kildematerialet og de vanskeligheder, der knyttede sig dertil. Det skulle ske i *Critisk Historie af Danmark*.³³ Her ville han kunne diskutere problemerne vedrørende kildematerialet, men vi skal naturligvis ikke forvente os en moderne kildekritisk stillingtagen til teksterne. Bøgerne skulle senere følges op af en egentlig *Historie af Danmark*, hvor han kunne bringe en »sammenhængende Fortælling«, og hvor han også kunne gøre sig »al muelig Umage for Stilen«.³⁴ SUHM stod desuden over for det basale problem, at han bogstavelig talt først fysisk skulle finde kildematerialet. Han skriver selv i Fortalen til *Critisk Historie*, at han begyndte at samle materiale til en »Dansk Historie« fra 1749.³⁵ Han gør ligeledes opmærksom på, at det er en bekostelig sag at få »Afskrifter af skrevne Bøger.« Man havde i århundrederne forinden adskillige gange forsøgt at skrive og udgive Danmarkshistorier, men med undtagelse af nogle ganske få var projekterne for det meste på et eller andet tidspunkt gået i sig selv, bl.a. fordi selve den fysiske indsamling af kilderne var meget langsommelig. Man havde endnu på SUHMS tid ikke nogen sikker fornemmelse af, hvor meget materiale der var overleveret fra fortiden. Man søgte der-

³¹ For en gennemgang af det frankiske kildemateriale, se side 62-73.

³² P. Fr. Suhm: *Tabeller over den Critiske Historie af Danmark*. København 1779.

³³ P. Fr. Suhm: *Critisk Historie af Danmark, udi den hedenske Tid, fra Odin til Gorm den Gamle*. 1-4. København 1774-1781.

³⁴ P. Fr. Suhm: *Historie af Danmark, fra de ældste Tider til 803*. I-XIV. København 1782-1828. – Suhm nåede kun selv at færdiggøre de første 7 bind. Citaterne er fra bind I side 4.

³⁵ P. Fr. Suhm: *Critisk Historie* 1 (1774) p. 6.

for overalt, hvor man mente, det var muligt at finde noget, både herhjemme og rundt omkring i Europa.³⁶

Det var bl.a. årsagen til, at THORKELIN var taget til England, hvor han fandt *Beowulf* sammen med andre kilder til Danmarks tidlige historie. JACOB LANGEBEK (1710-1775) var ligeledes igang med at indsamle kilderne og udgive dem i *Scriptores Rerum Danicarum Medii Aevi*. Han kender faktisk til *Beowulf*-digtet allerede før 1772. Han omtaler det således indledningsvis i sit *Registrum* over de skrifter, som enten er gået tabt, eller som ikke har været til hans rådighed.³⁷ Det fremgår heraf, at LANGEBEK har haft fat i GEORGE HICKES og HUMFREY WANLEY'S *Thesaurus/Catalogus* i 2 bind fra 1705.³⁸ Det andet bind er dog i virkeligheden skrevet af WANLEY, og det er hans oplysninger om digtets eksistens, indhold og direkte citater fra indledningen og fra første sang, der er det eneste, man generelt ved om digtet i de over hundrede år, der gik, inden THORKELINS trykte udgave i 1815. LANGEBEK tager senere tråden op i sin *Genealogia Regum Anglo-Saxonum ab Odino eiusque maioribus deducta*, hvori han ud fra de middelalderlige, engelske historieskrivere opstiller en genealogi over de engelske konger.³⁹ Her identificerer han i en note Sceldvea med Scyld, der var søn af Scef. Han fortsætter med at skrive, at hvis han ikke tager fejl, er det den samme Scyld Scefing, blandt hvis efterkommere var en *Danus* Beowulf, der førte krig mod de svenske småkonger, således som det står i et gammelt angel-saxisk digt i Cotton Biblioteket, idet han henviser til samme tekststed som før.⁴⁰ SUHM har formentlig haft adgang til dette materiale, men han henviser ikke til det.

Chlochilaichus optræder som nævnt hos Gregor af Tours. Beretningen om ham kendes ikke af Saxo, men kongen har i hvert fald været kendt i Danmark fra ARILD HUITFELDTS tid (1546-1609), for han bringer historien om ham i sin *Danmarckis Rīgis Krønnicke* fra 1603.⁴¹ Her for-

³⁶ Se f.eks. Ellen Jørgensen: *Historieforskning og Historieskrivning i Danmark indtil Aar 1800*. København 1931. p. 61ff.

³⁷ *Scriptores Rerum Danicarum Medii Aevi, partim hactenus inediti, partim emendatius editi, quos collegit, adornavit, et publici juris fecit* Jacobus Langebek. Tomus I-II. Hafniæ 1772-1773. – T. I (1772): »Registrum. 4. Poësis Anglo-Saxonica de bellis, quæ *Beowulfus* quidam *Danus*, ex *Regio Scyldingorum Stirpe* ortus, gessit contra *Sueciæ Regulos*. Vid. Hicksii Thesaur. Lib. II. p. 219.«

³⁸ Se T. A. Shippey & A. Haarder (eds.): *Beowulf* (1998) p. 1-6; 75-77, for en nærmere gennemgang af problemerne vedrørende udgivelse og indhold af 1705-udgaven.

³⁹ J. Langebek: *Scriptores* I (1772) p. 6-9.

⁴⁰ J. Langebek: *Scriptores* I (1772) p. 9 note (r): »Ni fallor, est idem *Scyld Scefing*, ex cuius posteris *Beowulfus* quidam *Danus* fuit, qui bella cum *Regulis Sveciæ* gessit, de quo vetustum Poema Anglo-Saxonicum in Biblioth. Cotton. habetur, *Hickesii* Thes. T. II. p. 219«. – Han undrer sig iøvrigt over, at ingen i England har udgivet dette digt. (J. Langebek: *Scriptores* I (1772) 44 note (e) – i forbindelse med udgaven af Svend Aggesen).

⁴¹ A. Huitfeldt: *Danmarckis Rīgis Krønnicke fran Kong Dan den første oc indtil Kong Knud den 6*. Kiøbenhaffn 1603. p. 26-27.

tælles den i forbindelse med Biorno eller Bjørn Jernside, der i følge *Krønnickens* kronologi er konge nummer XLIX. Derefter gør HUITFELDT sig nogle overvejelser:

Huem denne Chlochillaus haffuer veret/ kand man icke letteligen vide/ gierne skal det haffue veret en aff de Kongebørn/ som udfoere til Søuertz/ at forsøge deris Lycke/ naar andre deris Brødre bleffue ved det haarde Land.

I margin har HUITFELDT givet en oplysning på latin om, hvorfra han har taget stykket hos Gregor samt tilføjet, at navnet i manuskriptet er Gothislaius og i den trykte version Chochislaicus. Han uddyber dog ikke dette nærmere, ligesom han ikke forsøger at identificere Chlochilaichus med en kendt konge.

SUHM tager derimod sit udgangspunkt i kong Viglet, hvis historie nøje bliver gennemgået over 45 sider i *Critisk Historie*.⁴² Viglet har tilsyneladende intet at gøre med Chlochilaichus-historien, og først langt henne i sine overvejelser foretager SUHM identifikation med Chlochilaichus. SUHM bygger bl.a. på Saxo, der i *Gesta Danorum* beretter om Viglet i fjerde bogs andet kapitel.⁴³ Det er ikke meget, Saxo har at berette om ham. Viglet bliver konge efter Rørik/Röric/Roric, medens Amled endnu er i England.⁴⁴ Da denne vender hjem, ender det med en krig i Jylland mellem Viglet og Amled, der falder i slaget. Viglet dør senere af sygdom efter i fred og ro at have styret riget i mange år. Han efterfølges af sønnen Vermund, der blev far til Uffe. Viglets ægteskab med Amleds enke, Hermuthrude, er vel det væsentligste, Saxo har at berette om ham.⁴⁵ Der er således ikke noget, der umiddelbart leder tanken hen på Chlochilaichus og hans død i Frankerriget.

SUHM nummererer Viglet som den 16. konge ud fra Saxo, og han tager som nævnt sit udgangspunkt i Saxos få oplysninger. Han har dog her som alle andre steder sine vanskeligheder med at få indpasset Saxos beretning både med islændingenes og de angelsaksiske skribenters genealogier. Hans problem er naturligvis, at han opfatter sagnene som historiske beretninger om en svunden fortidig virkelighed. Alle hans harmoniserings- og redningsforsøg er derfor på forhånd dømt til

⁴² P. Fr. Suhm: *Critisk Historie* 2 (1775) p. 363-408; 838-841.

⁴³ A. Huitfeldt: *Krønnicke* (1603) p. 12, har også Viklet [konge nummer] xvi Røricks søns historie med, men hans regeringstid ligger før Kristi fødsel, således som den må gøre ifg. Saxos kronologi.

⁴⁴ For de middelalderlige fremstillinger af Amlets og Viglets historie, se Inge Skovgaard-Petersen: Amleds rolle i Saxos Danmarkshistorie. *Historisk Tidsskrift* 104. København 2004. p. 1-29.

⁴⁵ Saxo *Gesta Dan.* IV. 2.

at mislykkes. Han bevæger sig med stor lærdom i hele litteraturen om Viglet og alt, hvad der blot kan minde om ham – herunder kong Arthur legenden. Han skelner vel ikke synderligt imellem middelalderlige tekster og mere moderne værker, men han gør dog undertiden opmærksom på, at en moderne forfatter selv må have fundet på dette eller hint, når SUHM kan ikke finde belæg for det, eller når han selv har en anden tese at forsvare.

SUHM forsøger at placere Viglet i tid og rum samt identificere ham med kendte personer. Jeg skal blot nævne det første forsøg fra hans indledning, hvor han med sin uspecificerede nummerering af teksterne må henvise til Tavle I A og I A 2 i *Tabeller over den Critiske Historie* af Danmark. Det drejer sig om kongegenealogier, der hører til den såkaldte danske hypotese og Saxo. Det er alle tekster fra senmiddelalderen og senere. Af nogle af dem fremgår det, at Viglet var konge i Norge og Amleds stedfader, af de fleste dog kun at han var Rörics søn:

Har han været Rörics Søn, og derved forstaaes Slyngebaand, saa har han maat regiere efter 650, og i Harald Hilditanns Tid, ja maaskee været Hilditann selv, da Viglet synes at være et Tilnavn, og kan betyde en som er færdig til Strid, en som har Stridens Skikkelse og Farve, saa at det kan betyde det samme som Hilditan.⁴⁶

Det er vel at mærke ikke den eneste identifikation, for SUHM konkluderer lidt senere, da han behandler de »Engelske Skribenters« oplysninger:

Min Mening er kortelig denne, at Viglet har været Anglernes Konge, og maaske Vermunds Sviger=Fader ... I Wormii I Konge=Liste [note 5⁴⁷] kaldes Vithlefs⁴⁸ Dronning Anna. Her kunne man troe, at et N. var udeladt, og at hun havde hedet Nanna, men da maatte man ansee Vithlef for Balder, hvilket Tiden ingenlunde tiltræder; Derfor bliver det bedst at holde sig til Anna, som da ventelig har været hans første Dronning, thi Amleths Enke synes han at have ægtet, saafremt ei i Vithleg stikke tvende Personer; først en Anglisk Konge, og Vermunds Sviger=

⁴⁶ P. Fr. Suhm: *Critisk Historie* 2 (1775) p. 363. – & *Tabeller* (1779) p. 5, Tavle I A + I A 2. »Lister indtil Harald Blaatand, over de Danske Konger, som begynde med Dan, efter gamle inden= og udenlandske Skribenter, og som for saavidt kunne alle regnes til den ægte saa kaldte Gullandske, rettere danske Hypothesis, og til Saxonis«.

⁴⁷ [P. Fr. Suhm: *Critisk Historie* 2 (1775) note 5:] I Langebecs Script. t. i. p. 27. – Jvf. Suhm: *Tabeller* (1779) Tavle I A 2 nummer XII og XIV.

⁴⁸ I Worms liste hos Langebek optræder denne navneform.

Fader, og dernæst Harald Hildetann, og denne sidste er det maaskee, som har ægtet Amleths Enke, [osv.] ...⁴⁹

Afsnittet er repræsentativt for SUHMS måde at argumentere på. Navneformen interesserer ham f.eks. ikke meget i denne sammenhæng, og det bekymrer ham ikke, at han vil gøre Viglet/Vithlef/Vithleg til Vermunds svigerfader, selv om han i WORMS version ganske klart er Vermunds fader. Han kan ligeledes kun forestille sig én Nanna fra hedenold, og da må hun naturligvis være Balders hustru. Tankegangen om de tvende personer tager han imidlertid senere op i sin Danmarkshistorie fra 1782.

Først langt inde i sin argumentation når SUHM frem til Chlochilai-chus-identifikationen, efter således at have forsøgt sig med mange andre løsninger. Han inddrager nemlig CLAUS CHRISTOFFERSEN LYSCHANDER (1558-1624) i sin undersøgelse. Han kalder ham for en af »vore egne nye Skribenter«, uagtet han havde skrevet 150 år tidligere.⁵⁰ LYSCHANDER lader ifølge SUHM Viglet være Rorics anden søn. Viglet avler med Hermutrude sønnen »Guitlach, Konge af Danmark, om hvilken han [LYSCHANDER] fortæller en lang Historie, taget fra Galfrido Mone-muthensi«, og han gør Guitlach til Vermunds fader. Nok stod der hos »Galfridus, at Guitlach var Dansk Konge, og lader ham leve i meget gamle Tider med Belinus og Brennus«, men det sidste om, at han var Vermunds fader, mente SUHM, »det haver Lyschander selv lagt til, saasom Tiden passede med hans Hypothese«, og ikke fordi han fandt det i Geoffrey af Monmouths tekst. Kort fortalt er det en opdigtet historie om brødrene Belinus og Brennus, der var konger i Britannien, før Caesar invaderede øen. De skal senere erobre og plyndre byen Rom. Brennus ægter en norsk kongedatter, som Guithlacus er forelsket i. Guithlacus røver hende fra Brennus, der dog til slut sejrer, og Guithlacus bliver hans skatskyldige.⁵¹ Historien er noget længere, men som det ses, har den intet at gøre med Saxos Viglet. SUHM er iøvrigt pga. kronolo-

⁴⁹ P. Fr. Suhm: *Critisk Historie* 2 (1775) p. 370-371.

⁵⁰ P. Fr. Suhm: *Critisk Historie* 2 (1775) p. 373 og note 10. – Suhm nævner ikke selve værket, men det må dreje sig om: *Synopsis Historiarum Danicarum. En kort Summa offuer den danske Historia fra Verdens Begyndelse til Neruerendis oc nu Regerendis Stormectige Førstis/ Her Christian den Fierdis Danmarckis, Norgis, Vendis oc Gottis &c Konnings tid oc Regimente Forfattet udi De Danske Kongers Slectebog ...* aff Clavdio Christophoro Lyschandro. Kiøbenhaffn Anno M.DC.XXII. – eller som den kort plejer at betegnes: *De Danske Kongers Slectebog* (1622). Her finder vi Viglet side 146-147 og »Guitlach Konning udi Danmarck effter Viglet (forglemte aff Saxone, som dog findis udi atskillige gamle Danske oc Engelske Documenter...)« side 147-148.

⁵¹ Geof. Mon. *Hist. Brit.* 35-36. – Stavemåden af Guithlacus er iøvrigt forskellig i de bevarede manuskripter.

gien nødt til at hævde, at episoden finder sted på Uther Pendragons tid. Han er kong Arthurs fader. Det er denne version, Grundtvig henviser til i sin første anmeldelse af *Beowulf*.⁵² Suhm fortsætter:

Uden Tvivl er Guitlach den samme, som Cochilaicus hos Gregorium Turonensem, og da hører han til Begyndelsen af det 6 Sæculo. Imidlertid vil jeg gjerne troe, at Guitlach har været hans rette Navn, aabenbare det samme som Vigleg, Viglet, og haver dette maaskee og givet Saxo Anledning til at indføre Viglet blandt vore Konger. Naar jeg betænker at Jyderne kaldes paa de Tider hos Engellænderne endnu ved deres eget Navn; saa er jeg af den Tanke, at denne Cochilaicus, som Gregorius kalder en Dansk Konge haver været en Under=Konge enten paa Øerne eller i Skaane, og det maaske i Frode 4 Tid. Da Cochilaicus satte Livet til i Flandern, saa kan han let have havt med Brittanniernes at gjøre, ...⁵³

SUHM har dermed igen ændret opfattelse, og han mener nu i modsætning til tidligere, at Viglet er den samme som Guitlach, der kan identificeres med »Cochilaicus«. Der er ikke længere tale om, at Viglet er et tilnavn, og at han egentlig hedder Harald Hildetand, eller for den sags skyld at han var anglernes konge. Ud fra hans egen tids tankegang om folkeslagenes udbredelse i oldtiden og i den tidlige middelalder og især ud fra hans egne studier i dette emne kan det være en logisk slutning, han drager, når han hævder, at Viglet/Guitlach/»Cochilaicus« kun har været en underkonge over en del af Danmark, formentlig på øerne eller i Skåne. Tiden bliver dog en ganske anden, da Frode 4. hører til i Saxos 6. bog, og man kunne tilføje, at Harald Hildetand hører til i bog 7 og 8, dvs. langt fra den fjerde bog, der havde været hans udgangspunkt for Viglet.⁵⁴

SUHM fortsætter sine betragtninger om Guitlach, efter han har erstattet kong Belinus med Uther Pendragon hos Geoffrey af Monmouth:

Ved denne Leilighed vil jeg anføre, hvad videre findes om denne Guitlach, hvis Navn er bleven saa forhudlet af Skribenterne. Den berømte Wilhelmus, Abbed af Ebelholt, en særdeles Ven af Erkebisp Absalon, nævner ham [note 11⁵⁵] iblant vore Konger, men

⁵² Jvf. side 45. – N. F. S. Grundtvig: *Nyeste Skilderie* (1815) coll. 1030.

⁵³ P. Fr. Suhm: *Critisk Historie* 2 (1775) 374.

⁵⁴ Hos P. Fr. Suhm: *Critisk Historie* hører Frode 4. og Harald Hildetand til i bind 3 (1776) p. 133-165; 330-402.

⁵⁵ [Suhms note 11:] Ap. Langebec. T. 2. p. 155. not. b.

man kan ikke see, paa hvad Tid han sætter ham, da han anfører de faae Konger, som han nævner, iblant hinanden. Her kaldes han Guthlacus. Langebec mener, at hans rette Navn har været Gothilacus; Og retteligen holder han ham for den samme som Cochilaicus. Men naar han mener, at han maaskee kunde være Saxo's Hugleth, rettere vore andre Annalers Hugleik, saa haver jeg forhen paa mange Stæder anført Omstændigheder, hvorfors denne snarere er den Saxiske Odin, og Guitlach derimod Viglet. Meursius [note 12⁵⁶] giver ved en dristig Giætning Gotric eller Godefrid det Navn Gotilacus, hvorfors og Gram i Note d. revser ham, og tilligemed ytrer de rigtige Tanker, at han ligesom Saxo har blandet adskilte Konger sammen, alene for Navnenes Lighed, og at mange af vore gamle Helte ere forglemte, fordi ingen Historieskriver eller Poet har talet om dem.⁵⁷

LANGEBEK skriver ganske rigtigt en *Genealogia Regum Danorum* i andet bind af *Scriptores* på baggrund af abbed Wilhelms genealogi over de danske konger til retssagen mellem den franske konge Philip August og hans danske dronning Ingeborg, Valdemar den Stores datter.⁵⁸ Kongen havde hævdet, at der var for nært slægtsskab mellem ham og Ingeborg til, at ægteskabet kunne anerkendes. Abbed Wilhelms opgave var naturligvis at vise, at der ikke var tale om noget sådant, men han tager sit udgangspunkt i kong Harald Blåtand, og LANGEBEK kommenterer dette med, at der i den sammenhæng heller ikke var grund til at gå længere tilbage i tiden. LANGEBEK fortsætter dog med at skrive, at der havde været mange konger før Harald, og at han vil nævne nogle få af dem. Den første var Danus, fra hvem *Dani* havde fået deres navn. Derefter nævner han en række konger herunder Guthlacus. SUHM har således ikke ret, når han mener, at abbed Wilhelm har nævnt Guthlacus. Det er tværtimod LANGEBEK, der inddrager ham, fordi han ikke er opført hos Wilhelm, og han gør i en note (b) til Guthlacus udtrykkelig opmærksom på, at denne uden tvivl er den samme som circa 515 invaderede Gallien, og som hos de galliske forfattere skrives *monstrose* – »forhudlet« – Chochilaicus, Clochilaicus, men som mere rigtigt skrives Gothilacus hos Gregor af Tours. LANGEBEK må således have haft fat i Gregor-manuskript eller tekststudgave, der fremviser denne form, selv om varianten ikke fremgår af det tekstkritiske apparat i BRUNO KRUSCH'S

⁵⁶ [Suhms note 12:] Col. 88.

⁵⁷ P. Fr. Suhm: *Critisk Historie* 2 (1775) p. 375-376.

⁵⁸ J. Langebek: *Scriptores* 2 (1773) p. 154-163.

udgave fra 1937.⁵⁹ SUHM er selv inde på, at det næppe kan være rigtigt, når GRAM forsikrer, at Gregor kalder ham for Gothilacus, for så må han have haft en anden udgave af Gregor, end den han selv havde benyttet.⁶⁰

SUHMS afsluttende lammende kritik af MEURSIUS i citatet er vel noget overraskende, når man tager hans egne forudgående overvejelser i betragtning. JOHANNES MEURSIUS (1579-1639) var i 1624 kaldet fra Leyden til Christian 4.s nygrundlagte Ridderacademi i Sorø som professor. Han skulle desuden efterfølge den nyligt afdøde LYSCHANDER som kongelig dansk historiograf, og han fik derfor til opgave at udarbejde en Danmarkshistorie. Det første bind af *Historia Danica*, der omhandlede de tidlige oldenburgske konger, udkom i 1630. Det blev efterfulgt i 1638 af bindet om tiden fra kong Dan.⁶¹ Begge bind var dog i hovedsagen blot en bearbejdelse af HANS SVANNINGS (c. 1500-1584) upublicerede, latinske Danmarkshistorie. Den gik iøvrigt senere tabt ved Universitetsbibliotekets brand i 1728, og det gør det naturligvis vanskeligt eksakt at fastslå, hvor nøjagtig MEURSIUS fulgte SVANNING, da der kun eksisterer et ganske lille materiale til sammenligninger.⁶² Man besluttede i Firenze små hundrede år senere at genudgive MEURSIUS' samlede værker, herunder Danmarkshistorien, på trods af det således var et noget uselvstændigt værk. HANS GRAM (1685-1748) påtog sig i den sammenhæng i 1735 det omfattende arbejde med at kommentere Danmarkshistorien, og det er den udgave fra 1746, som SUHM henviser til i sine kritiske betragtninger.⁶³

Gotricvs, *cognomento Liberalis*, er i følge MEURSIUS ældste søn af Gormo og en svensk kongedatter. Han kaldes af nogle for Gotilacus af andre for Godefridus. Det er denne oplysning, SUHM reagerer imod. Det fremgår imidlertid ganske klart af MEURSIUS' tekst, at Gotricvs hører til i Karl den Stores tidsalder, da hans historie er inddraget i Gotricvs fortællingen. Det er vel egentlig blot dette, GRAM gør opmærksom på i sin Note d: Vi

⁵⁹ Gregorii episcopi Turonensis *Libri Historiarum* X. Editionem alteram curavervnt Bruno Krusch et Wilhelmus Levison. (Monumenta Germaniae Historica. Scriptores rerum Merovingicarum Tom. I. Pars I.). Hannover 1951. – For varianterne i denne udgave, se nedenfor side 69.

⁶⁰ P. Fr. Suhm: *Critisk Historie* 2 (1775) p. 377.

⁶¹ Joannes Meursius: *Historiæ Danicæ, sive De regibus Danicæ ... a Dano ad Canuto VI*. Amstelodami 1638.

⁶² Ellen Jørgensen: *Historieforskning* (1931) p. 158-159. – Karen Skovgaard-Petersen: *Historiography at the Court of Christian IV* (1588-1648). Studies in the Latin Histories of Denmark by Johannes Pontanus and Johannes Meursius. København 2002. p. 95-104; 240-246; 310-321.

⁶³ Joannis Meursi *Opera Omnia IX. Historia Danica, cuius sex libri postremi nunc primum in lucem prodeunt, omnia a Joanne Grammio scholiis perpetuis illustrata. Iohannes Lamius recensuit*. Florentiae 1746.

kender ikke nogen konge i Danmark på Karl den Stores tid med dette navn, men vi ved fra Gregor af Tours, at der 300 år før i 516 var en dansk konge ved navn Gothilacus. Det kan dog også skrives Cochilacus eller på anden måde.⁶⁴ Mere revselse er der vel ikke i den sammenhæng. SUHM fortsætter imidlertid ufortrødent sine betragtninger:

Meier [note 13⁶⁵] beretter ved Aar 509, at Phinibertus, en Søn af den lille Franske Konge Rivacharius eller Reganarius, (som er rettest), eller og Connacarius, der regierede i Cambrai, og over Artois og Flandern, og som blev dræbt af den Franske Over=Konge Clodovæo, flygtede derpaa til Kong Chlochilacum i Danmark, fordi han vilde ei forlade sin Fæderne hedenske Troe, og derpaa gjorde Clochilacus Aar 516 Indfald i Frankerige. Er dette rigtigt, da kan det have givet Guitlach Anledning til hans Franske Tog. Naar denne tilligemed de forrige Omstændigheder hos Galfredum nøje overvejes, saa indsees letteligen, at når de sammenpasses med andre Skribenter, finder man næsten altid noget sandt deri, og kan man være vis paa, at gamle Skribenters Beretninger, endskiønt ofte kun grundede paa Sagn, have dog noget virkeligt hos sig. At forkaste det altsammen, er en let Sag, hvortil ingen anden Grund er, end Magelighed og Uvidenhed.⁶⁶

MEIER må være identisk med JACQUES DE MEYER (1491-1552), der levede i Flandern. Han havde fået en del af sin uddannelse i Paris. Han beskæftigede sig blandt andre emner også med Flanderns historie, og der udkom forskellige versioner af hans arbejder allerede i hans levetid. SUHM henviser dog nok til et værk, der udkom posthumt på foranledning af hans fætter ANTON MEYER i 1561. Heri optræder netop ved året 509 de samme navneformer som hos SUHM på »den lille Franske Konge« i Cambrai.⁶⁷ Ham genfinder vi hos Gregor af Tours under navnet Ragnacharius.⁶⁸ Men vi kan ikke hos Gregor læse noget om hans religion og ej heller om en søn ved navn Phinibertus og dennes søn Phinardus, som han må lade tilbage ved flugten *in Daniam*, således som vi kan læse i det nævnte sted hos MEYER, og således som SUHM citerer ham

⁶⁴ Jo. Meursius: *Opera Omnia* (1746) coll. 88-90. – H. Grams note d: col. 87.

⁶⁵ [Suhms note 13:] *Annal. Flandriæ* p. 4.

⁶⁶ P. Fr. Suhm: *Critisk Historie* 2 (1775) 376.

⁶⁷ [Jacques de Meyer:] *Commentarii Sive Annales rerum Flandricarum Libri septendecim Auctore Iacobo Meyero Baliolano*. Antverpiæ 1561. p. 3. (»D IX. ...Riuacharium seu Reganarium ... Hic à nonnullis non Riuacharius sed Cannacarius appellatur...«).

⁶⁸ Greg. Tours *Hist.* II.42.

for.⁶⁹ Pointen er ellers i dette kapitel hos Gregor, at Chlodovechus (Clodovæo) slår alle sine frænder ihjel, for at han selv kan herske alene. Det gør han med så stort held i følge Gregor, at Chlodovechus mod slutningen af sit liv klager over, at han har dræbt så mange, at han nu er som en fremmed blandt fremmede, og der er ingen frænde, der kan komme ham til hjælp, hvis ulykken kommer. Det var dog ikke af sorg, kommenterer Gregor, men af list, om der måske endnu skulle være en eller anden, han kunne få fat på og dræbe.⁷⁰ Phinibertus, hans hedskab og hans flugt til Dania til kong »Clochilacus« må stå for JACQUES DE MEYERS egen regning. Det ved SUHM egentlig udmærket, for han kan ikke finde Phinibertus hos andre, skriver han, men han tager ikke konsekvensen af den indsigt. Jeg skal derfor i denne sammenhæng undlade at kommentere hans afsluttende betragtninger i det anførte citat.

SUHM fortsætter herefter sine overvejelser over navneformerne på den danske konge hos Gregor af Tours, og han viser, hvor forskellige formerne er i de forskellige udgaver, han har haft fat i. Man kan ligeledes af hans gennemgang se, at han var fuldt ud klar over, at der er forskel på Gregors version af begivenhederne i Frankerriget og den forkortede version i det værk, som vi i dag kender under navnet *Liber Historiae Francorum*, men som SUHM skiftevis betegner Epitome eller Udtog af Gregor.⁷¹ Det er kun i denne version, at vi får en mere præcis stedsangivelse. Dette skal jeg vende tilbage til senere.

Det var som tidligere nævnt SUHMS hensigt først at give en gennemgribende kritisk beretning om begivenhederne og dernæst at udgive en mere velpoleret og sammenhængende form. Han påbegyndte imidlertid allerede i 1782 udgivelsen af *Historie af Danmark fra de ældste Tider til Aar 803* for den tid, der er central i denne undersøgelse.⁷² Guitlach/Chlochilaichus beretningen er dog her en væsentlig kortere version på kun 3 sider imod den kritiske histories 45 sider. Forudsætningen for dette burde naturligvis være, at alle problemer var gennemdrøftede deri, og det derfor kun var nødvendigt for SUHM at bringe konklusionerne i den egentlige Danmarkshistorie. Det er der imidlertid slet ikke tale om.

Den 16. konge Viglet er nemlig forsvundet i den nye udgave. Han er tilsyneladende nu blevet til »de tvende personer«, som SUHM tidligere

⁶⁹ Jacques de Meyer *Commentarii* (1561) p. 3f., (»D IX. ... Præterea datum est memoriae natum ex Riuachario Phinibertum, qui quum detrectaret in nostram concedere religionem, pulsus à Francis, fugerit in Daniam, ad regem Clochilacum, filiumque reliquisse nomine Phiniardum, ...«).

⁷⁰ Greg. Tours *Hist.* II.42.

⁷¹ P. Fr. Suhm: *Critisk Historie* 2 (1775) p. 376ff.

⁷² P. Fr. Suhm: *Historie af Danmark* 1 (1782) p. 329-331.

havde overvejet muligheden af, han kunne være.⁷³ Den første Viglet hører til i året 134, og han er morfader og formynder til Vermund,

... og da han allerede var Anglernes Regent, saa blev derved for første Gang det Gotiske Rige paa Øerne, og det Engliske paa Halvøen forenet sammen. Hans Dronning hedde Anna eller rettere Nanna; og dette er alt hvad Alderdommen har levnet os om ham. Efter Saxo skal han have regieret længe, og været død af Sygdom.⁷⁴

Her skal man huske på, at SUHM i sin vidtløftige indledning til dette binds beretning om folkenes vandringer, lader anglerne bo »i det Slesvigske«, og de her nævnte gotere har hovedby i Lejre, hvor Skiold var den første konge.⁷⁵ Han anføres i margin som »VI. Viglet Regent i Leire og i Angeln«. Denne konge har ikke meget at gøre med den Viglet, som vi mødte i den kritiske historie eller for den sags skyld hos Saxo.

Den anden Viglet har endnu mindre med ham at gøre, da han optræder under året 562. Denne gang drejer det sig tilsyneladende om en norsk prins, der bliver formynder for Frode 7. Her optræder tilføjjelsen om, at navnet »Viglet synes og ikkun at være et Tilnavn, og betyder en der er færdig til Krig og Nederlag«.⁷⁶

SUHM bringer derfor nu beretningen om Guitlach/Chlochilaichus i en helt anden sammenhæng. Det drejer sig som nævnt ikke længere om den 16. danske konge Viglets historie, men vi befinder os dennegang på den tid, hvor Roe var den 19. og Helge den 20. konge i Leire.

Ved denne Tid levede en Guitlach Under=Konge i Fyen, hvis Navn fremmede Skribenter have forandret paa en forunderlig Maade og kaldet ham Cochilaicus, Rhodolaicus, Chochilagus og Chodilaicus. Saa meget kan Udtalen, og end mere urigtige Skrive= og Læse=Maader fordærve Ordene. Denne Guitlach førte Krige imod Britter og Franske ved saadan Leilighed.⁷⁷

Guitlach er altså ikke længere identisk med Viglet, og hans underkongedømme er ikke mere blot et ubekendt sted på øerne eller i Skåne, men præcist placeret 'i Fyen', hvorfra han så ellers har fået denne nye

⁷³ P. Fr. Suhm: *Critisk Historie* 2 (1775) 370-371. Se side 54.

⁷⁴ P. Fr. Suhm: *Historie af Danmark* 1 (1782) p. 69.

⁷⁵ P. Fr. Suhm: *Historie af Danmark* 1 (1782) f.eks. p. 13 (goternes udbredelse i Norden), p. 45 (Skiold og Leyre), p. 43 (anglerne).

⁷⁶ P. Fr. Suhm: *Historie af Danmark* 1 (1782) p. 400.

⁷⁷ P. Fr. Suhm: *Historie af Danmark* 1 (1782) p. 329.

indsigt. SUHM havde ganske vist været inde på denne tankegang i slutningen af kapitlet om hans mange overvejelser om kong Viglet i den kritiske historie, men det er først her i Danmarkshistorien, han åbenbart forkaster de andre løsninger.⁷⁸ Beretningen om krigen mod briterne er stadigvæk taget fra Geoffrey af Monmouth. Derefter går han over til krigen mod frankerne ud for marginkometaren »Aar 509«.

Nogen Tid herefter skeede det at den Franske Konge Clodovæus dræbte adskillige af de smaae Franske Konger, og deriblant Ragnocharium Konge i Cambray, hvis Søn Phinibertus, som ikke vilde forlade sin Fæderne Hedenske Troe, tog derpaa Flugten til Kong Guitlach, som heraf fik Anledning at gjøre et Tog til Frankerige. Han løb op ad Maas=Floden, og gjorde Landgang i Atuarriernes Land, som da boede i nu værende Guedtern ved Floden Nerse, imellem Batavien og Pagum Mosanum, og til saadan Dristighed, at gaae saa langt ind i Landet, blev han forledet ved det han stolede paa de mange Folk af Dansk, Norsk og Saxisk Herkomst, der boede i de Egne; ... Denne hele Egn eller Attuariske Pagus blev da plyndret af de Danske, og alle Folkene fangne. Fanger og Bytte bleve bragte om Bord paa Skibene, som seilede ned af Maas igien. Men Kongen med endel af sine Folk blev tilbage paa Landet, indtil at Skibene kunde naae Søen, da han og vilde begive sig om Bord. Venteligen haver han draget tilbage langs Flod=Bredden, og derfor er nok det paafølgende Slag gaaet for sig i Flandern. Vidst er det at Theudebert, Søn af den Frankiske Konge Theoderic udi Austrasin, i hvis Land dette fiendtlige Indfald var skeet, overfaldt de Danske med en stor Hær, dræbte Kongen [marginkommentar ud for dette: »Aar 512«], overvandt derpaa den fiendtlige Flode, og igientog Byttet, som han gav sine Eiermænd tilbage igien. Den Franske Historieskriver Gregorius Turonensis, som levede og skrev Aar 595, er af fremmede Skribenter den første, som ved denne Leilighed nævner noget Tog for første Gang ved de Danske, hvilke forhen have været skiulte under Saxernes Navn, ...⁷⁹

SUHM vælger altså her at fastholde de resultater, han efter megen vanskelighed til sidst var nået frem til i den kritiske historie om Viglet/Guitlach og overføre dem på Guitlac/Chlochilaichus. Det er i øvrigt interessant at konstatere, at så snart SUHM har foretaget identifikationen af

⁷⁸ P. Fr. Suhm: *Critisk Historie* 2 (1775) p. 405.

⁷⁹ P. Fr. Suhm: *Historie af Danmark* 1 (1782) p. 330-331.

Guitlach med Chlochilaichus, forsvinder det sidste navn ganske fra hans beretning, uagtet at det er dette navn, der er bevidnet i kildematerialet i forbindelse med togtet. Vi har allerede kunnet konstatere, at Ragnochariums (Ragnacharius') søn Phinibertus, som ikke ville forlade sin hedenske tro og derfor flygtede til kong Guitlach, er en opfindelse, der stammer fra JACQUES DE MEYERS bog om Flanderns historie. Guitlach kender vi heller ikke som underkonge i Fyn ud fra det overleverede kildemateriale, men kun som en konge fra en helt anden (og opdigtet) sammenhæng hos Geoffrey af Monmouth. Det er ligeledes heller ikke Gregor af Tours, der nævner den »Attuariske Pagus«. SUHMS beretning er derfor udelukkende en lærd konstruktion måske med undtagelse af, hvor han direkte bygger på Gregor af Tours' beretning. Der må vi senere tage stilling til hans grundlæggende tekst.

GRUNDTVIG har følgelig af den mængde af diffust materiale, han har fundet hos SUHM, og af de modstridende opfattelser, han fandt der, udvalgt sig ganske få elementer, og kun benyttet dem og ladet alle SUHMS andre overvejelser ligge. Det er i sig selv imponerende. GRUNDTVIG henviser til siderne 373-383 i den kritiske historie. Det er derfra, SUHM vælger at mene, at Viglets rette navn er Guitlach, som uden tvivl er »den samme, som Cochilaicus hos Gregorium Turonensem«. Dernæst bruger han hele afsnittet i *Historie af Danmark*. GRUNDTVIG nævner dog ikke Viglet nogetsteds, og Guitlach optræder kun i den første anmeldelse fra 1815 for det må på en eller anden måde alligevel være vigtigt for ham, at navnene til dels kan ligne hinanden. Derfor bruger han i det tidligere anførte citat⁸⁰ navneformen Cochilac, der ikke optræder hos SUHM, men formen (Coc)hilac minder trods alt mere om »Kong Hilac«/Hygelac, end SUHMS Guitlach gør. Tilbage bliver dog alligevel, at GRUNDTVIG mere eller mindre ukritisk gengiver SUHMS stærkt konstruerede version af begivenheden, selv om han fejlagtigt angiver, at det stammer fra Gregor af Tours' beretning.⁸¹ Alligevel er GRUNDTVIGS identifikation af Hygelac med Chlochilaichus stadigvæk »et eneste sikre faktum« i Beowulf forskningen, og det er derfor nu nødvendigt at inddrage det frankiske kildemateriale i undersøgelsen for at vurdere denne påstand.

I den sammenhæng er det vigtigt at holde sig for øje, at det frankiske kildemateriale består af tre forskellige tekster. Det drejer sig om Gregor

⁸⁰ N. F. S. Grundtvig: *Danne-Virke* (1817) p. 284-286. Se citatet side 48.

⁸¹ N. F. S. Grundtvig: *Danne-Virke* (1817) p. 284-286. Se citatet side 48.

af Tours' *Libri Historiarum X*, om den anonyme *Liber Historiae Francorum* og om den ligeledes anonyme *Liber monstrorum*.

Gregor af Tours blev født o. 539 i Clermont-Ferrand, og han hørte til det galliske aristokrati. Han blev biskop i Tours 573 ligesom mange andre i hans slægt havde været det her og i andre byer i Gallien. Han sad der indtil sin død i 594. Han skrev adskillige skrifter om mange forskellige emner. Han begyndte at skrive på sit historiske værk på omtrent samme tid, som han blev biskop, og han fortsatte sit historiske arbejde gennem resten af livet. Han kan derfor ikke personligt have kendt til Chlochilaichus' togt på Theudeberts tid, da han ikke var født på det tidspunkt, men han må have ét eller andet kildeforlæg for sin beretning. Vi antager, at bog 3, der indeholder beretningen om Chlochilaichus, må høre til tiden i 570'erne. Gregor beretter:

His ita gestis, Dani cum rege suo nomen Chlochilaichum evectu navale per mare Gallias appetunt. Egressique ad terras, pagum unum de regno Theudorici devastant atque captivant, oneratisque navibus tam de captivis quam de reliquis spoliis, reverti ad patriam cupiunt; sed rex eorum in litus resedebat, donec navis alto mare conpraehenderent, ipse deinceps secuturus. Quod cum Theudorico nuntiatum fuisset, quod scilicet regio eius fuerit ab extraneis devastata, Theudobertum, filium suum, in illis partibus cum valido exercitu ac magno armorum apparatu direxit. Qui, interfectu rege, hostibus navali proelio superatis oppraemit omnemque rapinam terrae restituit.⁸²

Tekststykket stammer fra begyndelsen af tredie bog. Den foregående bog var afsluttet med kong Chlodovechs død i Paris i 511 og hans gravsættelse i De hellige apostles Basilica sammesteds. Tredie bog indledes med nogle teologiske og kirkehistoriske overvejelser. Herefter beretter Gregor i kapitel 1 kort om delingen af riget mellem Chlodovechs fire sønner: Theuderic, Chlodomer, Childebert og Chlotharchar. Det næv-

⁸² Greg. Tours *Hist.* III.3. »Imidlertid drog *Dani* med deres konge (*rex*) ved navn Chlochilaichus på en flåde over havet til Gallia. Efter at være gået i land hærgede de et distrikt (*pagus*) i Theuderic's rige, og de tog fanger, og da de havde fyldt skibene med såvel fanger som det øvrige bytte, ønskede de at vende hjem til deres hjemstavn (*patria*). Men deres konge blev tilbage på bredden (*litus*), indtil skibene var nået ud på det åbne hav, så ville han følge efter. Da der var blevet sendt bud til Theuderic, og han havde fået at vide, at et af hans områder (*regio*) var blevet hærget af fremmede, sendte han sin søn Theudobert til de steder (*partes*) med en stærk hær, der var særdeles veludrustet. Efter han havde dræbt kongen, overvandt og besejrede han fjenderne i et søslag, og han gav al byttet tilbage til landet (*terra*).« – Gregorii episcopi Turonensis *Libri Historiarum X*. Editionem alteram curavert Brvno Krusch et Wilhelmvs Levison. *Monumenta Germaniae Historica. Scriptores rerum Merovingicarum* Tom. I. Pars I. Hannover 1951.

nes, at Theuderic allerede da havde en søn, Theudebert. Det korte kapitel slutter med visigoterkongen Amalariks giftermål med brødrenes søster (Chrotchildis). Hvornår denne begivenhed fandt sted, ved vi ikke nøjagtig, men det fremgår af Prokops *Goterkrigene*, at det var efter ostrogoterkongen Theoderik den Stores død i 526.⁸³ Kapitel 2 handler om bispedømmet Clermont omkring året 515. Det næste kapitel er – det her citerede – om Chlochilaichus. Kapitel 4 beskæftiger sig med forholdene hos *Thuringi* (»thüringerne«). Det drejer sig om magtkampen mellem brødrene Baderic, Hermenefred og Berthachar. Den hører formentlig til i anden halvdel af 520'erne. I kapitel 5 befinder vi os i Burgund, og beretningen koncentrerer sig om begivenhederne i forbindelse med Sigismunds mord på sønnen Sigeric, samt hans anger over den frygtlige dåd. Det var formentlig i 522.⁸⁴

Der er således ikke megen sammenhæng i begivenhedsforløbet i begyndelsen af 3. bog. Der er heller ikke umiddelbart tale om en kronologisk fremadskridende beretning. Det er muligt, at Gregor har forefundet denne form hos sit forlæg, men det er også muligt, at han har sammenstykket bogen fra forskellige kilder. Vi ved det ikke. Vi kan altså ikke af placeringen af Chlochilaichus beretningen i begyndelsen af bogen udlede, at den også hører til i tiden umiddelbart efter kong Chlodovechs død i 511. Vi ved ikke, hvornår Theudebert var blevet født, men vi kan i de senere kapitler se, at faderen Theuderic ellers først benytter ham som hærfører i begyndelsen af 530'erne.⁸⁵ Han er således med Theuderic og farbroderen Chlotharchar i felttoget mod *Thuringi* i 531, og året efter sendes han til Sydgallien for at genvinde nogle af de byer, der igen var gået tabt til goterne.⁸⁶ Det er her han møder sin første hustru, Deoteria. Noget kunne altså tyde på, at han var ganske ung i 511, da han nævnes for første gang af Gregor, siden han ikke optræder aktivt før sent i faderens regeringstid. Hans fader Theuderic's fødselsår kender vi heller ikke, ud over at han var født ved en slegfred (*concubina*) inden hans fader Chlodovech ægtede Chrotchildis, der bl.a. blev moder til de tre andre konger fra 511.⁸⁷ Vi ved imidlertid ikke med sikkerhed, hvornår dette ægteskab fandt sted, ud over at man formoder, at

⁸³ Prok. *Bel.* V.xiii.1-13.

⁸⁴ Marii episcopi Aventicensis chronica s.a. 522. *Monumenta Germaniae Historica. Auctores Antiquissimi. Chronica Minores saec. IV. V. VI. VII.* Vol. 11. Edit. Th. Mommsen. München 1894.

⁸⁵ Se: *The Prosopography of the Later Roman Empire III.* Ed. by J. R. Martindale. Cambridge 1992. p. 1228-1230, s.v. Theodebertus I.

⁸⁶ Greg. Tours *Hist.* III.7; 21.

⁸⁷ Se: *The Prosopography of the Later Roman Empire II.* Ed. by J. R. Martindale. Cambridge 1980. p. 1076-1077, s.v. Theodericus 6.

det var omkring midten af 490'erne.⁸⁸ Problemet er, at beretningen hos Gregor om ægteskabet og de første børn nøje er knyttet til det kontroversielle spørgsmål om tiden for Chlodovechs omvendelse og dåb.⁸⁹ Det skal derfor ikke tages op i denne sammenhæng. Vi ved dog, at Theuderic efter Slaget ved Vouillé i 507 blev sendt mod syd for at erobre områderne dér af sin fader, Chlodovech, der på det tidspunkt har været omkring de fyrre år. Meget kunne således tale for, at begivenheden med Chlochilaichus har fundet sted i slutningen af Theuderic's regeringstid omkring år 530 – snarere end i begyndelsen af den.⁹⁰

Det er en mærkelig beretning, Gregor bringer. I sin substans kunne den ligne et vikingetogt, som vi kender til fra senere tiders beretninger, og der er da næppe heller tvivl om, at senere forskere har haft disse beretninger præsent, når de har tolket den. Der er dog flere problemer, der knytter sig til teksten.

For det første kan man ikke af Gregors tekst præcist erkende, hvor i Theuderic's rige plyndringerne fandt sted. Vi kan konstatere, at *Dani* kommer på en flåde, og vi kan derfor gå ud fra, at det må dreje sig om kystnære egne. Men vi kan ikke umiddelbart vide om, det er havkyst eller flodkyst. Der tales kun om *litus*, og det kan være begge dele. Mulighederne for en egentlig havkystlinie er dog begrænsede, fordi Theuderic's rige ikke i nævneværdig grad lå ud til havet. Ved delingen af riget i 511 var det hans to halvbrødre Childebert og Chlothar, der havde fået de nordlige havkyststrækninger. Han havde selv erhvervet de mere veludviklede nordøstlige egne, der bl.a. omfattede den tidligere romerske provins *Germania secunda*, dvs. landet på venstre Rhinbred med Köln som hovedby.⁹¹ Her ville følgelig kun Rhinens udmunding med de mange, spredte øer kunne komme på tale som havkyststrækning. Derudover var der selve Rhinens samt Maas-flodens bredder.

Det bliver ikke nemmere af den højst besynderlige beretning om hjemfærden. Da *Dani*, efter at have plyndret det ikke nærmere bestem-

⁸⁸ Se f.eks. Erich Zöllner: *Geschichte der Franken bis zur Mitte des sechsten Jahrhunderts*. München 1970. p. 55 n. 2, hvor han sætter bryllupsdatoen så tidligt som 492-494, fordi Chlodovech ifg. Gregor af Tours (II. 29) allerede skulle have 2 sønner inden alamannerkrigen, der normalt dateres til 496/497.

⁸⁹ Greg. Tours *Hist.* II. 28-29.

⁹⁰ P. Severinsen: Kong Hagleiks Dødsaar. *Danske Studier* 1919. København 1919. p. 96, gør sig også overvejelser om, hvornår Hagleiks dødsår kan have været, idet han slutter af med ordene: »Da det er Danmarkshistoriens eneste virkelige Aarstal i de Aarhundreder, har Regnestykket nogen Interesse.« – Bemærk, at han kalder Chlochilaichus for Hagleik. Identifikationen er sikker.

⁹¹ Se f.eks. E. Ewig: Die fränkischen Teilungen und Teilreiche (511-613). *Akademie der Wissenschaften und der Literatur* (Abhandlungen der geistes- und sozialwissenschaftlichen Klasse – Jahrgang 1952 – Nr. 9). Mainz/Wiesbaden 1952. p. 652.

te område i *Gallia*, ønskede at vende hjem, blev Chlochilaichus tilbage på bredden. Der ville han blive, indtil skibene nåede ud til det åbne hav. Så ville han følge efter. Hvorledes skal vi forstå dette? Hvis de befinder sig i Rhinmundingen, er der ikke langt til det åbne hav, og Chlochilaichus' handling er vel derfor overflødig. Hvis de er inde i landet via en af floderne, må man stadigvæk undre sig over, at de ikke blot lader skibene flyde med strømmen så hurtigt som muligt ud til havet og forsvinder. Folk efterladt på landjorden vil kun kunne sinke denne proces.

Beretningen bliver endnu mere meningsløs, når man betragter konsekvenserne af Chlochilaichus' taktik. Theuderic bliver nemlig underrettet om plyndringstogtet, og han sender derfor sin søn Theudebert med en stærk hær, der er særdeles veludrustet, mod de indtrængende fremmede. Han nøjes dog ikke med en hær, for Theudebert besejrer også fjenderne i et søslag, og han må derfor ligeledes have samlet en flåde. At have samlet en hær og en flåde og få bragt dem hen til det sted, hvor plyndringerne har fundet sted, er ikke en handling, der kan overstås på et øjeblik, datidens kommunikationsmuligheder taget i betragtning. Det tager tid – hvor lang tid kan vi ikke vide – men nok længere tid, end det ville tage at plyndre et område og stikke af. Det var den taktik, man anvendte i begyndelsen ved vikingetogterne, men Chlochilaichus' nederlag kan selvfølgelig være forklaringen på, at de først begyndte for alvor omkring tohundredehalvtreds år senere. Chlochilaichus' handling er og bliver uforståelig.

Vanskelighederne med Gregors beretning er dog ikke overstået dermed. Hovedproblemet er naturligvis, hvorfra informationerne er kommet. Her tænker jeg ikke så meget på Gregor og hans skriftlige kilde, men på den person eller de personer, der oprindeligt har bragt oplysningerne fra området. Ét er et rygte om, at der er sket plyndringer i en egn. Det kan hurtigt brede sig og eventuelt komme ind i historieskrivningen som en notits. Noget ganske andet er præcist at fortælle, hvem der har gjort det – med navns nævnelse. Sætningen lyder: *...Dani cum rege suo nomen Chlochilaichum...* altså meget detaljeret. Man kan vel næppe forestille sig, at overfaldsmændene, da de angreb, har råbt, hvem de var, og hvad deres leder hed, og hvilken position han indtog i samfundet, eller for den sags skyld at det har interesseret de overfaldne særligt, medens det skete. De eneste, jeg kan forestille mig, der har haft en viden om det, er de fanger, som blev taget ombord på skibene. De kan have erfaret det, og de kan senere have viderebragt oplysningerne, efter de var blevet befriede af Theudebert. Der er dog stadigvæk problemer forbundet hermed. Vi må huske på, at betegnelsen *Dani* først dukker op i kildematerialet på denne tid. *Dani* er nævnt her hos Gregor og hos Jor-

daner.⁹² Han skrev sin *De Origene Actibusque Getarum* i 551, dvs. et par decennier før Gregor begyndte sin historieskrivning, og han er vel således formelt den første, der nedskriver navnet *Dani*. Det forudsætter selvfølgelig, at Gregor og Jordanes taler om det samme folk, hvad der ingenlunde er sikkert, men det er en anden diskussion. Det er således ikke et kendt⁹³ og frygtet navn, man bare vælger som betegnelse for en plyndrende skare. Det er et nyt navn, og Gregors beretning forudsætter faktisk, at man har spurgt om navnet, og at man har fået et svar, der på latin kunne gengives med *Dani*. Når det drejer sig om ordet *rex*, må vi formode, at man blot har givet angribernes anfører denne betegnelse på latin, og at der følgelig ikke ligger i dette, at der er tale om den første kendte danske konge. Vi kan da også konstatere, at både HUITFELDT og SUHM må have opfattet det på den måde ud fra deres skildringer.⁹⁴

Vi véd naturligvis ikke, på hvilken måde denne angribende skare har meddelt sig, men det har næppe været i den latinske form, vi genfinder her. Det spørgsmål er dog af afgørende betydning for navnet på kongen pga. identifikationen af Chlochilaichus med Hygelac. Vi må nemlig stadigvæk forudsætte, at det er fangerne, der har spurgt, og at de har fået svar. Men hvilket sprog har de spurgt på, og på hvilket sprog har de fået svar? Hvorledes er kommunikationen foregået? Vi kender til tolke fra denne tid, men det forudsætter selvfølgelig folk, der har kendskab til mindst to sprog. Nu er det første gang, vi hører om *Dani* på denne egn, og der kan i sagens natur derfor ikke være tale om, at der har været tolke tilstede. Man har dog på én eller anden måde spurgt, man har på én eller anden måde fået svar, og gennem mellemlid har Gregor i sidste instans skrevet det ned i sit værk. Der står Chlochilaichus i den form, udgiveren BRUNO KRUSCH har valgt. Det ville derfor være mest naturligt, at det var det navn, man havde fået oplyst, og noteret det i den lydform, man har modtaget det: altså Chlochilaichus. Det er imidlertid ikke den normale forklaring. Her vil man sige, at den nordiske form var Huggleik, Huggleikr, Huggleikaz,⁹⁵ og det på frankisk/latin hedder Chlochilaichus,

⁹² Jord. *Get.* III. 23.

⁹³ I modsætning til Dorothy Whitelock: *The Audience of Beowulf*. Oxford 1951. 1970². p. 42, »... better known Danes ...« (sammenlignet med Geats).

⁹⁴ Jvf. A. Huitfeldt: *Krønne* (1603) p. 12 – her citeret side 52; – P. Fr. Suhm: *Historie af Danmark* I (1782) p. 329 – her citeret side 60.

⁹⁵ Huggleik: P. Severinsen: *Danske Studier* (1919) p. 96 – Huggleikr: *Danmarks gamle Personnavne* I (1936-40), s.v. Hugglek. – Huggleikaz: R.W. Chambers: *Beowulf* (1921/1959) p. 2 note 3. »*Chochilaicus*, which appears to be the correct form, corresponds to *Hygelac* (in the primitive form *Huggleikaz*) as *Chlodovechus* to *Hludovicus*.« (Jvf. H. Leos argumentation, se side 69). – Michael Lapidge: »Beowulf«, Aldhelm, the »Liber Monstrorum« and Wessex. *Studi medievali*. Serie Terza. XXIII. Spoleto 1982. p. 166 note 62.

og det på angelsaksisk hedder Hygelac. En sådan konstruktion forudsætter imidlertid, at de, der har fået oplysningen om, at kongen f.eks. hedder Hugilaikaz, også har haft en moderne filologisk træning, der gjorde dem i stand til at omskrive navnet til oldfrankisk/latin Chlochilaichus. *Beowulfs* digter skulle senerehen gøre det samme med navnet, blot til angelsaksisk Hygelac. Det turde næppe være tilfældet.

GRUNDTVIG argumenterede som nævnt da heller ikke direkte ud fra sproghistoriske overvejelser, selv om han måske nok valgte den mest sammenlignelige form. Han var blot af den overbevisning, at en så stor begivenhed også måtte være nævnt i frankisk historieskrivning. Derfor fandt han den hos SUHM i det, han troede var Gregor af Tours' version, men som reelt bestod af mange sammenstykkede tekststykker af varierende værdi. Den første undersøgelse, der kommer ind på sproghistoriske argumenter, er samtidig formentlig den eneste derom, idet der altid henvises til den som belæg for identifikationen af Chlochilaichus med Hygelac. Det drejer sig om HEINRICH LEOS lille bog *Bëowulf* fra 1839. Han er dog også af den opfattelse, at det drejer sig om et digt, men han er heller ikke i tvivl om, at der deri er historiske begivenheder.

Ein ganz gesicherter historischer punct in dem gedichte auf Bëowulf ist die geschichte des königes der Weder-Gëäten Hygelâc.⁹⁶

Inden han går videre, kommer han dog med nogle overvejelser over, hvordan »die deutschen stämme« dengang behandlede personnavnene mindre stift, end man gør på hans egen tid. Hans eksempel er, hvorledes goterne skriver Aimanareiks; »die Oberdeutsche« siger Erminerîch; angelsakserne: Eormenrîc; »Nordländer«: Jörmunrekr;

kurz! jeder stam sprach jeden deutschen namen in der regel mundartlich verschiden ausz.

Eksemplet kan ikke siges at være velvalgt, for disse navneformer stammer fra forskellige tider og manuskripter, og nogle af dem er endda moderne konstruktioner. Det er ikke engang sikkert, at de relaterer sig til den samme historiske person, som vi i virkeligheden kun kender navnet på i den latinske form Ermenrichus fra Ammianus Marcellinus' omtale af goterkongen på hunnerinvasionernes tid i midten af

⁹⁶ H. Leo: *Bëowulf, das älteste deutsche, in angelsächsischer mundart erhaltene, heldengedicht nach seinem inhalte, und nach seinen historischen und mythologischen beziehungen betrachtet. Ein beitrag zur geschichte alter deutscher geisteszustände*. Halle 1839. p. 3. De flg. citater p. 4.

370'erne.⁹⁷ Det er herfra Jordanes har hentet navnet Hermanaricus, eventuelt via Cassiodors arbejder.⁹⁸ Denne påstand om de forskellige navneformer er imidlertid udgangspunktet for hans videre identifikation. Navnet Hygelâc er angelsaksisk. Den sidste del hedder på gotisk *laiks*, på althochdeutsch (*ahd*) *leih* eller *laih*, på angelsaksisk *lâc*. Den første del hedder på althochdeutsch *huku*, på angelsaksisk *hyge*. Hygelâc hedder følgelig på althochdeutsch Huki-leih eller Huki-laih eller måske Hugi-laih. Dette ville på altfränkisch (*afr*), der har hårdere gutturaler og hvor *u* ofte erstattes af *o*, blive til Chucchilaich, Chokilaik eller Chochilaich. LEO sammenligner her Hludwig (*ahd*) med Chlodowic (*afr*); Hildebert (*ahd*) med Childebert (*afr*); Hunni (*ahd*) med Chunni (*afr*) og Chlutari (*ahd*) med Chlotari (*afr*). Til de sidste sammenligninger er der vel blot at sige, at det drejer sig om en lydudvikling over flere århundreder i det samme geografiske rum, og det kan vel derfor næppe overraske, at der er en udvikling. Den kan derimod ikke anvendes til at underbygge påstanden om identifikationen af Hygelac med Chlochilaichus, der som tidligere nævnt er den valgte form i de nyeste udgivelser.

Der er nemlig tillige det problem, at skal de to navne kunne sammenlignes, er det første *li* i Chlochilaichus ikke heldigt i følge sprogforskerne, der helst vil slette dette *l*,⁹⁹ hvad der også er belæg for i manuskripterne – ligesom der er belæg for formerne Chlodilaicum, Chlochilaico, Chochilaico, Chochiliaco, Chrochilaicho og Hrodolaicum, for blot at nævne varianterne fra det tekstkritiske apparat i *MGH*. Hvorledes tør man satse på denne type navnestudier, når manuskripterens navneformer har den karakter? Man kan i den forbindelse ligeledes inddrage de andre navneformer, som vi har set blev anvendt i tidligere tiders diskussioner.

NICHOLAUS OUTZEN anmeldte i 1816 THORKELINS udgave af Beowulf. Han tilskrives undertiden værdigheden som den første til at inddrage Gregor af Tours i Beowulf-forskningen og dermed identifikationen af Hygelac med Gregors konge.¹⁰⁰ Pointen hos OUTZEN er imidlertid en

⁹⁷ Amm. Marc. *Res Gestae* XXXI.III.1.

⁹⁸ For en diskussion af dette, se f.eks. A. Soby Christensen: *Cassiodorus, Jordanes, and the History of the Goths. Studies in a Migration Myth*. Copenhagen 2002. p. 158-229.

⁹⁹ jf. f.eks. M. Lapidge: *STUDI MEDIEVALI* (1982) p. 166 note 62, »...the correct form would apparently be *Chochilaic(us)* ... All these forms apparently derive from an original **Hugilaikaz*...«. Her skal man måske lægge nok så megen vægt på 'apparently' og på den asterix, der viser, at navneformen er konstrueret.

¹⁰⁰ N. Outzen: Das angelsächsische Gedicht Beowulf, als die schätzbarste Urkunde des höchsten Altertums von unserm Vaterlande. *Kieler Blätter* Dritter Band. Kiel 1816. p. 307-327. (Anm. af Thorkelins udgave med indledende note p. 307-308 af F. C. Dahlmann.). p. 311-312. – Jvf. tidligere side 42 note 8.

ganske anden, idet han betvivler, at de *Dani*, der er nævnt hos Gregor, overhovedet har noget at gøre med hans egen samtids »Dänen und Dänemark«. Dengang i fortiden hed hans landsmænd – dvs. hans samtids slesvig-holstenere eller nærmere bestemt, dem fra Angeln – Dänen eller *Dani*, »als die heutigen Dänen noch wohl Gothen hiessen.«¹⁰¹ Det belæg finder han hos Gregor, hvor der ifg. OUTZEN står: »Dani cum rege suo Gothilaco...«. Han underbygger det med variantlæsningerne »Gotholaco, Guthilacho, oder Rhodolaico, etc.«¹⁰²

Det turde på den baggrund være højst risikabelt at foretage en identifikation af Hygelac med Chlochilaichus og derved opnå en eksakt beretningskronologi for *Beowulf*-digtets vedkommende. Gregor af Tours er imidlertid ikke den eneste, der beretter om dette hændelsesforløb, hvis man skal tro forskningen. Som tidligere nævnt kendte SUHM til et anonymt skrift som han benævnte på forskellig måde.¹⁰³ I dag kender vi det som *Liber Historiae Francorum*. Skriftet kan dateres til 726/727.

In illo tempore Dani cum rege suo nomine Chochilaico cum navale hoste per alto mare Gallias appetent, Theuderico paygo Attoarios vel alios devastantes atque captivantes, plenas naves de captivis alto mare intrantes, rex eorum ad litus maris resedens. Quod cum Theuderico nuntiatum fuisset, Theudobertum, filium suum, cum magno exercitu in illis partibus dirigens. Qui consequens eos, pugnavit cum eis caede magna atque prostravit, regem eorum interficit, preda tullit et in terra sua restituit.¹⁰⁴

Der skal ikke megen kildekritisk analyse til for at kunne påvise, at Gregors tekst er forlæggert for dette tekststed som for det meste andet i den-

¹⁰¹ Jvf. samme opfattelse hos Suhm: *Historie af Danmark* 1 (1782) p. 69 – Jvf. tidligere side 60 og note 75.

¹⁰² N. Outzen: *Kieler Blätter* (1816) p. 312, hvor han henviser til Anchersen *Hertedal S. 233*, dvs. J. P. Anchersen: *Herthedal ved Leyre i Siælland, og Det gamle Dannemark 150 Aar for og efter Christi Fødsel*. København 1745. Her står der dog blot i en kommenterende note: »De RHODOLAICO, sive Chochilaico, Danorum Rege, GREGORII narrationem accepimus.«

¹⁰³ Jf. tidligere side 59.

¹⁰⁴ *LHF* 19. »På den tid kom Dani med deres konge ved navn Chochilaicus med en fjendtlig flåde over havet til Gallia. De hærgede, og de tog fanger i *paygo Attoarios vel alios*, der hørte til Theuderic. Efter de havde fyldt skibene med fanger, drog de ud på det åbne hav, medens deres konge blev tilbage på havkysten. Da Theuderic blev underrettet om det, sendte han sin søn Theudebert med en stor hær til disse egne. Efter han havde forfulgt dem, kæmpede han mod dem i et stort og blodigt slag og tilintetgjorde dem. Han dræbte deres konge. Han samlede byttet og gav det tilbage til sit land.« – *Liber Historiae Francorum*. IN: *Fredegarii et aliorum chronica. Vitae sanctorum*. Edidit Brvno Krvsch. *Monumenta Germaniae Historica. Scriptores rerum Merovingicarum* Tom. II. Hannover 1888.

ne del af *Liber Historiae Francorum*. Der er da heller ikke nogen diskussion om dette forhold i forskningen. Det ses dog også klart, at der ligeledes er uoverensstemmelser mellem de to tekster. Det drejer sig bl.a. om episoden med kongen, der bliver tilbage på bredden. Her er der ingen tvivl om, at det drejer sig om en havkyst (*litus maris*), og navnet på kongen gives i én af variantformerne uden l, Chochilaicus.¹⁰⁵ Der er dog også i dette tilfælde tale om mange andre former i det tekstkritiske noteapparat: Chrochilaico, Chohilaico, Chochelaico, Chochilago, Hlodilago, Chodilaico og Chlochilaico. Den afgørende forskel er imidlertid en tilføjelse til teksten om, at den ubestemte *pagus* (*pagum unum*), der i Gregors version plyndres, i *Liber Historiae Francorum* er navngivet *paygo Attoarios vel alios*. På klassisk latin betyder *vel* 'eller', men på senlatin kan det både betyde 'og/eller'. Der kan således være tale om, at *paygo Attoarios* og/eller *alios*, altså andre *pagi*, plyndres af *Dani*. Den altovervejende del af forskningen har uden videre accepteret oplysningen, og en stor del har derfor beskæftiget sig med, hvor præcist dette folk boede.¹⁰⁶ Det er naturligvis interessant, men indledningsvist er det vel mere påtrængende at få fastslået tekststedets vidneværdi. *Liber Historiae Francorum* er som nævnt nedskrevet mindst 150 år senere end Gregors version. Hvis oplysningen om *pagus Attoarios* derfor skal være anvendelig, må vi forudsætte, at der har eksisteret en anden skriftlig version, end den Gregor repræsenterer, og at oplysningen om *pagus* er indeholdt i denne version. Det turde i sig selv være overraskende, og sammenholdt med dispositionen i *Liber Historiae Francorum* og hos Gregor er der ikke megen belæg for dette.

Afgørende er imidlertid GODEFROID KURTHS studier fra 1919 i det anonyme skrift. Han inddeler skriftet i tre dele. Han mener, at den første del indtil 584 stort set er et resumé af Gregor af Tours' historieskrivning. Den anden del frem til 700 har som forlæg haft kilder, der i dag er gået tabt. Den sidste del har haft forfatterens egne erindringer som

¹⁰⁵ Jf. R.W. Chambers: *Beowulf* (1921/1959) p. 3, »Note too that the name of the invading king is given in a form which approximates more closely to *Hygelac* than that of any of the mss of Gregory: variants are *Chrochilaico*, *Chohilaico*, *Chochilago*, etc.

¹⁰⁶ Se f.eks. Francis P. Magoun: The Geography of Hygelac's Raid on the Lands of the West Frisians and the Hætt-ware, ca 530 A.D. *English Studies. A Journal of English Letters and Philology* 34. Amsterdam 1953. p.160-163. & Béowulf and King Hygelac in the Netherlands. *English Studies. A Journal of English Letters and Philology* 35. Amsterdam 1954. p. 193-204. – G. Storms: The Significance of Hygelac's Raid. *Nottingham Mediaeval Studies* 14. Nottingham 1970. p. 3-26. – Walter Goffart: hetware and hugas: datable anachronisms in beowulf. In: Colin Chase: *the dating of beowulf*. (Toronto Old English series; no 6). Toronto 1981. p.83-100. – Jvf. P. Fr. Suhm: *Historie af Danmark* 1 (1782) p. 330-331 (citeret tidligere side 61).

kildegrundlag.¹⁰⁷ Det interessante i denne forbindelse bliver derfor den første del om, hvorledes forfatteren har forholdt sig til Gregors tekst.

Ce que l'on retrouve plus fréquemment chez lui, c'est le besoin de préciser, spécialement au point de vue géographique ou topographique, les faits racontés par Grégoire de Tours.¹⁰⁸

KURTH fremhæver derefter 21 steder, hvor han mener, dette har været tilfældet, herunder episoden med »La bataille des Francs contre Chochilaicus est livrée dans le pagus Attuarios (Grég., III,3)«. ¹⁰⁹ Hans studier fører ham frem til følgende konklusion:

En les examinant de près, on s'aperçoit que le plus grand nombre sont le résultat d'un travail purement intellectuel de l'abrégiateur sur les données que lui fournit sa source. Ses additions ne sont nullement puisées dans un autre document écrit; elles sont ou des gloses implicitement contenues dans Grégoire lui-même, ou tout au moins des conjectures suggérées par son texte. ... S'agit-il de simples détails de géographie ... il lui suffisait de savoir sa géographie. S'agit-il au contraire de faits où à l'élément géographique se mêle un élément historique, alors le travail de notre abrégiateur reste purement conjectural et ses renseignements sont, si je puis ainsi parler, suspendus dans le vide. ... S'il place le théâtre de la victoire sur Chochilaicus dans le *pagus Attuarios*, c'est parce qu'il sait par Grégoire que la bataille fut livrée dans le royaume de Thierry et sur les bords de la mer, et qu'il se figure ce pagus comme répondant à cette double indication. ... Dans tous ces renseignements ajoutés au texte de Grégoire, il faut donc voir non de nouveaux témoignages, mais de simples interprétations de témoignages. Ils sont intéressants en tant qu'ils nous initient au procédé intellectuel de l'auteur, et qu'ils nous font constater chez lui des connaissances géographiques assez étendues. Mais ils n'enrichissent en rien nos informations sur l'histoire des Francs.¹¹⁰

Kort og godt, dette tekststed i *Liber Historiae Francorum* har ingen vidne-værdi, men kun fortolkerværdi, og det kan af den grund ikke bruges til beretningsslutninger. Vi ved derfor stadigvæk ikke, hvor de omtalte

¹⁰⁷ Godefroid Kurth: Étude critique sur le Liber Historiae Francorum. *Études Françques* I. Paris 1919. p. 46.

¹⁰⁸ G. Kurth: *Études Françques* (1919) p. 47.

¹⁰⁹ G. Kurth: *Études Françques* (1919) p. 48.

¹¹⁰ G. Kurth: *Études Françques* (1919) p. 49-50.

plyndringer har fundet sted, og vi kan således heller ikke knytte dem til Hetware, der er omtalt i *Beowulf*. »Stor er Vindingen ved denne lille Oplysning« (om Attuarerne og Hetvarerne), var GRUNDTVIGS begejstrede konstatering. Man kunne lære af dette, at Higelac var en historisk person, det frankiske tog en virkelig begivenhed, samt tidsrummet hvori det var foregået.¹¹¹ Denne vinding kan desværre ikke længere opretholdes, og dette sted kan heller ikke bruges som et af hovedargumenterne for, at Chlochilaichus og Hygelac er identiske personer. Der ved falder den eksakte beretningskronologi i *Beowulf*-digtet ligeledes.

Der er i forskningen blevet inddraget endnu en tekst, der kunne relatere sig til problemet Hygelac/Chlochilaichus. Det drejer sig om den anonyme *Liber Monstrorum de diversis generibus*.¹¹² Den blev første gang udgivet på tryk i 1836 af J. BERGER DE XIVREY ud fra *Rosanbo* manuskriptet (B).¹¹³ Skriftet blev inddraget i *Beowulf*-forskningen af MAURICE HAUPT i 1845, fordi han heri mente at kunne læse Hygelacs/Chlochilaichus' navn.¹¹⁴ Han udgav senere selv teksten 1863, idet han lagde Wolfenbüttel manuskriptet (A) til grund for sin udgivelse.¹¹⁵ I dag kender vi til fem bevarede manuskripter samt til omtalen af to manuskripter, som nu er gået tabt.¹¹⁶ Skriftets affattelsestidspunkt kan ikke dateres med sikkerhed, men da forfatteren har benyttet Isidor af Sevillas *Etymologiae*, kan det tidligst være fra midten af 700-tallet.¹¹⁷ De bevarede

¹¹¹ Jf. N. F. S. Grundtvig: *Danne-Virke* (1817) p. 285-286, citeret tidligere side 49.

¹¹² Se *Repertorium Fontium Historiae Medii Aevi* primum ab Augusto Potthast digestum...VII Fontes. Romae 1997, p. 278 s.v. Liber monstrorum, for en oversigt over manuskripter, udgivelser og videnskabelig litteratur.

¹¹³ *De monstis et belluis liber*. IN: *Traditions t ratologiques ou r cits de l'antiquit  et du moyen age en occident sur quelques points de la fable du merveilleux et de l'histoire naturelle* par Jules Berger de Xivrey. Paris 1836. p. 3-330 – Manuskriptet befinder sig nu i New York, Pierpont Morgan Library, (ms M. 906) *olim Pithoeanus et Rosanbonensis*. jvf. *Repertorium* (1997) p. 278. – Denne signatur (B) og de andre (note 116) er taget fra Corrado Bologna: *La tradizione manoscritta del Liber monstrorum de diversis generibus* (Appunti per l'edizione critica). *Cultura Neolatina* anno XXXIV. Modena 1974. p. 340-345.

¹¹⁴ Moritz Haupt: *Zum Beowulf*. *Zeitschrift f r deutsches Altertum* herausgegeben von Moriz Haupt. F nfter Band. Leipzig 1845. p. 10.

¹¹⁵ M. Haupt genoptrykt i 1876: *Liber monstrorum de diversis generibus*. IN: *Mavricii Hauptii opuscula*. Vol. 2. Leipzig 1876. p. 221-252. – det her relevante tekststed p. 223.

¹¹⁶ Wolfenb ttel, Herzog August Bibliothek (ms Guelf. 148 Gud. Lat.) (A). – New York, Pierpont Morgan Library, (ms M. 906) *olim Pithoeanus et Rosanbonensis* (B). – Leiden, Bibliothek der Rijk-Universitet, (ms Voss. lat. oct. 60) (C). – London, British Library (ms Royal 15 B xix) (D). – St. Gallen, Stiftsbibliothek (ms Sangallensis 237) (E). – De to nu tabte manuskripter stammer fra biblioteket i Bobbio, jf. Max Manitius: *Geschichte der lateinischen Literatur des Mittelalters*. 9. *Liber monstrorum de diversis generibus*. M nchen 1911. p. 118; – M. Lapidge: *Studi medievali* (1982) p. 164. – C. Bologna: *Cultura Neolatina* (1974) p. 346, n vner desuden et tabt manuskript fra Bamberg.

¹¹⁷ M. Manitius: *Geschichte* (1911) p. 114-118. – om Isidor af Sevilla p. 116.

manuskripter dateres til 9.-10. århundrede.¹¹⁸ Værket er inddelt i tre bøger, hvor den første handler om monstre, den anden om vilde dyr og den tredje om slanger.¹¹⁹ Det er dog kun manuskriptet fra Wolfenbüttel (A), der indeholder alle tre bøger. Den anonyme forfatter har hentet sine oplysninger mange steder fra i den klassiske latinske litteratur, og det tyder på, at han både har været lærd, og at han har haft adgang til et velforsynet bibliotek. Den eneste oplysning, der ikke stammer fra antikke tekster, er faktisk hans beretning om »Hygelac«, således som man har valgt at identificere de navneformer, man støder på i manuskripterne. I dem fra Wolfenbüttel (A) og St. Gallen (E) findes »navnet« både i overskrifter til de enkelte kapitler og i selve teksten. I manuskripterne fra Leiden (C) og London (D) findes »navnet« både i en indledende kapiteloverskrift før selve teksten samt i selve teksten. I manuskriptet fra New York (*Rosanbo*) (B) er der ingen kapiteloverskrifter. Da der mig bekendt ikke findes en moderne tekstkritisk udgave, der tager hensyn til alle relevante variantlæsninger i de bevarede manuskripter, skal jeg her forsøge at bringe en tekst med de varianter, der er interessante for denne undersøgelse, idet Wolfenbüttel manuskriptet (A) som vanligt lægges til grund, dog uden M. HAUPTS oprindelige tekstemendationer vedrørende »navnet«.¹²⁰

De Huncglaco magno.¹²¹

Et fiunt monstra mirae magnitudinis, ut rex Huncglacus,¹²² qui imperavit Getis¹²³ et a Francis occisus est, quem equus a duo

¹¹⁸ C. Bologna: *Cultura Neolatina* (1974) p. 340-345.

¹¹⁹ En nærmere gennemgang af skriftets indhold findes hos L.G. Whitbread: *The Liber Monstrorum and Beowulf. Mediaeval Studies* 36. Toronto 1974. p. 434-471, spec. p. 435-440.

¹²⁰ M. Haupt: *opvscvla* (1876), F. Phister: *Kleine Schriften zum Alexanderroman*. Meisenheim am Glan 1976. p. 380-393.

¹²¹ (A): M. Haupt: *opvscvla* (1876) p. 223, dog kun i det tekstkritiske apparat. – (A) (E): »De Huncglaco magno«, Ann Knock: *The »Liber Monstrorum«: An Unpublished Manuscript and some Reconsiderations. Scriptorium. Revue internationale des études relatives aux manuscrits*. Gand 1978. p. 23. – (C): »De Hyglaco G&orum rege«, Antoine Thomas: *Un manuscrit inutilisé du Liber monstrorum*. (Bibl. de Leide, Voss. lat. oct. 60). *Archivum Latinitatis medii aevi*. (Bulletin du Cange). Tome 1. Paris 1924. p. 234. – (D): »De Glauco magno«, A. Knock: *Scriptorium* (1978) p. 23.

¹²² Således (A): M. Haupt: *opvscvla* (1876) p. 223 rettede det dog til »Hugilaicus«. – (B): »Huiglaucus«, Xivrey: *Traditions* (1836) p. 12, med kommentaren: »Il est bien difficile, avec un nom évidemment aussi altéré, de retrouver le fondement d'une tradition qui ne l'est sans doute pas moins.«; Ulysse Robert: *Les Fables de Phèdre*. Édition Paléographique publiée d'après le manuscrit Rosanbo par Ulysse Robert. Paris 1893. p. 149-181 (= *De monstis, belluis et serpentibus liber*). p. 151. – (C): »Higlacus«, A. Thomas: *Archivum* (1924) p. 236. – (D): »Huiglaucus«, M. Lapidge: *Studi medievali* (1982) p. 165 note 61. – (E): »Huncglacus«, M. Lapidge: *Studi medievali* (1982) p. 165 note 61.

¹²³ (A): »gentes«, M. Haupt: *opvscvla* (1876) p. 223; – (B): »Gethis«, U. Robert: *Les Fables de Phèdre*. (1893) p. 151.

decimo aetatis anno portare non potuit. cuius ossa in Rheni fluminis insula, ubi in oceanum prorumpit, reservata sunt et de longinquo venientibus pro miraculo ostenduntur.¹²⁴

Der er ikke meget i denne tekst, der forbinder den med Gregor af Tours-traditionen og dermed den kontinentale tradition: Der er ikke tale om *Dani* men derimod om *Getae*. Kongen kommer ikke over havet på en flåde. Tværtimod har en hest ikke kunnet bære ham fra hans 12. år, så man må endog formode, at han af samme årsag ville have haft vanskeligheder med at arrangere et krigstogt over en længere havsfærd, selv om han tituleres som *rex*. Den eneste fælles træk med Gregors beretning er vel, at han bliver dræbt af *Franci*. Der nævnes dog ingen andre navne i den forbindelse. Kongens navn hører heller ikke til i Gregor-traditionen. Variationen af navnet i manuskripterne er ligeledes stor:

- (A): Hunclago/Huncglacus
- (B): -/Huiglaucus
- (C): Hyglaco/Higlacus
- (D): Glauco/Huiglaucus
- (E): Hunclago/Huncglacus

Manuskripterne (A) fra Wolfenbüttel og (E) fra St. Gallen har således nok samme navneformer, men der er forskel på navnet i kapiteloverskriften og i teksten, selv om den er lille. Manuskripterne (B) fra New York (*Rosanbo*) og (D) fra London har fælles form i selve teksten, men den er forskellig fra de andres version. Glauco-formen i kapiteloverskriften i ms (D) må vel bero på en skrivefejl.

Den eneste årsag til, at teksten knyttes til denne diskussion er derfor, at kongens navn i nogle af manuskripterne kan have en vis lighed med navnet Hygelac i *Beowulf*-digtet. Det var da også grunden til, at HAUPT i 1845 inddrog dette tekststed i forskningsdiskussionen, da han ud fra J. BERGER DE XIVREYS udgave fra 1836 af *Rosanbo* manuskriptets (B) version »Huiglaucus« kort konkluderede:

... es bedarf keines beweises dass kein anderer gemeint ist als der könig der Geatâs Hygelâc im liede von Beowulf, der Schwedenkönig Hugleikr der Heimskringla 1, 30; den in dem Dänenkönig

¹²⁴ *Lib. Monstr.* I. 3. »Om H. den Store. Og der er mostre af forunderlig størrelse, således som *rex* H., der herskede over *Getae*, og som blev dræbt af *Franci*. En hest kunne ikke bære ham fra hans tolvte år. Hans ben findes på en ø i floden Rhinen, hvor den løber ud i *Oceanus*. De fremvises som et mirakel til folk, som kommer langtvejs fra.«

Chochilag der Gesta reg. Franc. c. 19, Chochilaich bei Gregorius von Tours 3, 3, Outzen und Leo nachgewiesen haben.¹²⁵

Det fik ham ikke til at ændre sit synspunkt, da han i Wolfenbüttel-manuskriptet (A) fandt navneformerne Hunclago/Huncglacus. Derimod ændrede han i stedet for navneformen i sin tekstudgave fra 1863/1876 til »Hugilaicus« således, at den passede bedre med hans fremsatte tese. Det er ikke alene en ændring mod de da kendte manuskripter, men mod alle manuskripter skulle det senere vise sig. Denne forståelse har ikke desto mindre lige siden stået uantastet. Man har endog set bort fra, at der er tale om en tolkning af dette tekststed, og derfor har man også vilkårligt erstattet »Hygelac«-navnet med »Chlochilaichus« som om, det var det navn, der stod i teksten. Det gør M. MANITIUS f.eks. i sin gennemgang af *Liber monstorum*:

Da nun der in fränkischen Geschichtsquellen genannte Chlochilaich (der Hygelâc des Beowulfliedes) erwähnt wird, so ist es sehr wahrscheinlich, dass die Schrift im Frankenreich abgefasst worden ist.¹²⁶

Identifikationen af de to personer beror imidlertid på en tekstforståelse, der som påvist ikke kan holde for en nærmere analyse. Den ældre forsknings opfattelse af, at skriftet måtte være blevet til i Frankerriget netop pga. Chlochilaichus-navnet,¹²⁷ er stort set forladt i dag, hvor man hellere vil argumentere for en angelsaksisk oprindelse til skriftet ud fra bl.a. paleografiske analyser samt overvejelser over navneformen på kongen.¹²⁸ Det rejser naturligvis det interessante spørgsmål, om der er en afhængighed mellem *Beowulf* og *Liber monstorum*.¹²⁹ Man kan dog ikke sige, at man i dag er kommet til en afklaring af dette spørgsmål, og det skal derfor ikke tages op i denne sammenhæng. Skriftet kan derimod ikke anvendes til at knytte Hygelac og Chlochilaichus til en fælles begivenhed. Heller ikke dette tekststed kan derfor bruges til at give *Beowulf*-digtet en eksakt beretningskronologi.

¹²⁵ M. Haupt: *Zeitschrift* (1845) p. 10. (Det skal dog nævnes, at »der Schwedenkönig Hugleikr der Heimskringla 1, 30« [Ynglingasaga K.22] ikke kan have noget at gøre med Beowulfs Hygelac, da beretningen er ganske anderledes).

¹²⁶ Se f.eks. M. Manitius: *Geschichte* (1911) p. 114.

¹²⁷ M. Haupt *opuscule* (1876) 220, »putamus autem scriptorem vixisse in regno Francorum: certe hoc satis credibile videtur esse propter ea quae (I 3) de Hugilaico narratur...«, hvorefter han citerer Gregor af Tours og *Liber historiae francorum*.

¹²⁸ M. Manitius: *Geschichte* (1911) p. 118 note 1, mente, at mss. fra Bobbio kunne tyde på en irsk oprindelse. – A. Thomas: *Archivum* (1924) p. 244-245. – D. Whitelock: *The Audience* (1951) p. 47. – L.G. Whitbread: *Mediaeval Studies* (1974) p. 451. – M. Lapidge: *Studi medievali* (1982) 162-167.

¹²⁹ D. Whitelock: *The Audience* (1951) p. 50-53.

Beowulf er et digt. Derom er alle enige. Digtet stammer imidlertid fra den tidlige middelalder. Derfor er det for nogle ikke tilstrækkeligt kun at betragte digtet som kunstværk. Det må også kunne berette noget om den fortid, der ofte er ringe belyst af det sparsomt overleverede kilde-materiale. Det gør det naturligvis også i den forstand, at det selvfølgelig afspejler den tid, hvori det er blevet til, selv om vi ikke ved nøjagtigt, hvornår det er. Problemet opstår først, når vi i det fabulerende og over-naturlige indhold også vil se beretninger om virkelige, historiske begivenheder, der skulle have fundet sted i fortiden, og vi derfor forsøger at finde en kronologi i disse beretninger. Det kan ikke overraske, at man forsøgte dette i begyndelsen af 1800-tallet, og GRUNDTVIGS identifikation af digtets Hygelac med Gregor af Tours' Chlochilaichus falder i god tråd med mange andre forfatteres konstruktioner fra den tid. Det kan imidlertid undre, når man ser på hvilket grundlag, han har gjort det, at forskningen endnu i dag holder fast ved identifikationen. Digtets beretningskronologi kan ikke tidsfæstes til 500-tallet, fordi der ikke berettes om en fortidig virkelighed, kun om digtede episoder. *Beowulf* er et digt fra fortiden, ikke en beretning om fortiden.

SUMMARY

Beowulf, Hygelac, and Chlochilaichus
ON THE CHRONOLOGY IN BEOWULF

The first printed edition of the Old English poem *Beowulf* was published in Copenhagen in 1815 by an Icelander, Grímur Jónsson Thorkelin (1752-1829). After examining the content of the poem in a number of articles between 1815 and 1817, N. F. S. Grundtvig (1783-1872), published a Danish translation in 1820, the first ever in a modern language. Grundtvig was sure from the start that the poem dealt with real historical events, even though the centrepiece of the narrative was Beowulf's struggle against lake monsters and a dragon. Grundtvig, himself a poet and scholar, derived his vast knowledge of Denmark's earliest history from the books of Peter Friderich Suhm (1728-1798). It was on the basis of these writings that Grundtvig arrived at his renowned identification of Hygelac, *Beowulf's* King of the Geats, who fell in battle in Friesland, with King Chlochilaichus of the Danes, who fell in battle in the Kingdom of the Franks, a figure mentioned by Gregory of Tours (ca. 539-594) and others. Grundtvig's study claimed to show not only that the plot of the poem related real events, but that these could be dated on the basis of Gregory's text to about the year 515. "The identification of Chochilaicus with Hygelac is the most important discovery ever made in the study of *Beowulf*, and the foundation of our belief in the historic character of its episodes." (R. W. Chambers, 1921). This is still considered to be the "only certain fact in connection with the poem." (T. A. Shippey, 2001). The present study subjects this claim to closer scrutiny.

The first part of the study deals with the way in which Suhm reached his views on the history of the period in question. In fact, only little analytical effort is required to ascertain that Suhm, who used Gregory of Tours, also employed other sources, since Grundtvig's references to Suhm show that the latter's texts include much more than can be found in Gregory. Suhm dealt with the topic in two of his books: *Critisk Historie af Danmark* (1779) and *Historie af Danmark* (1782). In the first of these works, where he devoted forty-five pages to the subject, Suhm drew on all the relevant literature known at his time, but he made no distinction between medieval sources and more recent and modern treatments of the period. Of *Beowulf* Suhm knew nothing for the good reason that he was long dead when the poem was published. He began on the basis of Saxo Grammaticus' tale of King Viglet and wonderously worked his way through numerous, contradictory identifications of Viglet to the conclusion that Viglet was identical to King Guitlach, who is mentioned by Geoffrey of Monmouth (d. 1155). Suhm's convolutions were wrapped in the context of a polemic directed against Claus Christoffersen Lyschander (1558-1624). According to Suhm King Viglet, alias Guitlach, was identical with King Chlochilaichus, who appears in Gregory of Tours. In analysing Suhm's attempt to support his claim the present study exams his various sources: Abbot William of Æbelholt (d.1203), Jacob Langebek (1710-1775), Johannes Meursius (1579-1639) and Hans Gram (1685-1748). Suhm contented that the king's campaign was waged to avenge Phinibertus, an otherwise unknown son of a Frankish king. For Phinibertus had fled to Guitlach for protection. The origin of this tale was most likely Jacques de Meyer (1491-1552), but it has to be rejected for lack of any basis in earlier sources.

Suhm's treatment of the matter in *Historie af Danmark* is much shorter, covering only three pages. The context is entirely different, and without any explanation there is no longer any mention of King Viglet, but the identification of Guitlach with Chlochilaichus is upheld, and Phinibertus' plight is still the reason for the campaign. The whole episode, however, is based only on an erudite construction elaborated by Suhm, except perhaps for the direct quotations from Gregory. In the light of these facts, it must be asked whether it is still possible to uphold Grundtvig's identification of Hygelac with Chlochilaichus and therewith the chronology of events in *Beowulf*?

The second part of the present study focuses, therefore, on an analysis of the Frankish sources, which consist of three texts. The first and most fundamental is Gregory of Tours' *Libri Historiarum X*. Book Three, where the story of Chlochilaichus is found, can be dated to sometime in the seventies of the sixth century. The analysis demonstrates the difficulties in understanding this text, including the problem of where Gregory obtained his information. The problem of name forms (Chlochilaichus, Hygelac, etc.) is discussed on the basis of the scholarly literature. It concludes that an identification of Hygelac with Chlochilaichus is highly hazardous. Consequently, it is also difficult to establish a chronology of the events related in *Beowulf*.

The second text is *Liber Historiae Francorum*, which can be dated rather precisely to 726/727. Most of this text is copied from Gregory, but there is one particular piece of geographical information that has been used to decisively establish the link to *Beowulf*. The military campaign is situated in the land of the Attoarii, and Grundtvig was of the opinion that these were identical with the Hetware, mentioned in *Beowulf* in the context of Hygelac's campaign. This is still the conventional view of scholars. However, already in 1919 Godefroid Kurth showed that this geographical detail was no more than conjecture on the part of the anonymous author, albeit based on Gregory's text. The information is therefore merely of interpretive interest. Thus one of the major arguments for identifying Hygelac with Chlochilaichus proves invalid and with it the precise dating of events related in the poem.

The third Frankish text, also by an anonymous author, is the *Liber Monstrorum*, which cannot be dated precisely, but it is presumably from the second half of the eighth century. One of the monsters it mentions is a king whose name resembles Hygelac – provided it is slightly corrected. Name forms in the five extant manuscripts of the work evidence variations. Moreover, the text belongs within an Anglo-Saxon rather than Frankish context, as was previously held. It is thus equally useless for the purpose of dating the tales told in *Beowulf*.

The present study concludes that Grundtvig's identification of Hygelac with Chlochilaichus is no longer tenable, and as a consequence the events related in *Beowulf* can no longer be placed within a chronology of the sixth century. *Beowulf* remains what it always has been: a poem from the past, not a history of the past.

Translated by Michael Wolfe